

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
TEISĖS GRUPĖ**

IŠVADA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS LIETUVOS RESPUBLIKOS INVESTICIJŲ ĮSTATYMO NR. VIII-1312 1, 2, 9¹, 12, 13 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO KETVIRTUOJU² SKIRSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO (TOLIAU – INVESTICIJŲ ĮSTATYMO PROJEKTAS),
LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMO „DĖL UŽSIENIEČIŲ TEISINĖS PADĖTIES“ NR. IX-2206 1 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO,
LIETUVOS RESPUBLIKOS MIŠKŲ ĮSTATYMO NR. I-671 11 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO (TOLIAU – MIŠKŲ ĮSTATYMO PROJEKTAS),
LIETUVOS RESPUBLIKOS TERITORIJŲ PLANAVIMO ĮSTATYMO NR. I-1120 2, 4, 6, 17, 20, 23 IR 28 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO (TOLIAU – TERITORIJŲ PLANAVIMO ĮSTATYMO PROJEKTAS),
LIETUVOS RESPUBLIKOS UŽIMTUMO ĮSTATYMO NR. XII-2470 56 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO,
LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ĮSTATYMO NR. I-446 1, 7, 9, 23, 45, 46, 47 IR 48 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO (TOLIAU – ŽEMĖS ĮSTATYMO PROJEKTAS),
LIETUVOS RESPUBLIKOS PELNO MOKESČIO ĮSTATYMO NR. IX-675 2 IR 58 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO (TOLIAU – PELNO MOKESČIO ĮSTATYMO PROJEKTAS),
LIETUVOS RESPUBLIKOS PLANUOJAMOS ŪKINĖS VEIKLOS POVEIKIO APLINKAI VERTINIMO ĮSTATYMO NR. I-1495 2, 6, 8, 9, 10 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 8¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO (TOLIAU – POVEIKIO APLINKAI VERTINIMO ĮSTATYMO PROJEKTAS, VISI KARTU – PROJEKTAI)
(TAP NR. 18-1775, 18-1774, 18-1773, 18-1772, 18-1771, 18-1770, 18-1769, 18-1768) (TAIS NR. 18-11492(2), 18-11497(2), 18-11498(2), 18-11494(2), 18-11495(2), 18-11500(2), 18-11496(2), 18-11493(2))**

Nr.

Vilnius

Įvertinę Projektų atitiktį įstatymams, Vyriausybės nutarimams bei teisės technikos reikalavimams, teikiame šias pastabas ir pasiūlymus:

Dėl Investicijų įstatymo projekto:

1. Pagal Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos, patvirtintos Vyriausybės 2003 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. 276 „Dėl Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo“, 4 punktą *turi būti atliekamas prioritetinių teisėkūros iniciatyvų, teisės aktų projektų* (toliau - projektai), teikiamų svarstyti Vyriausybei, *numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas*, kai numatoma reglamentuoti iki tol nereglamentuotus santykius, taip pat *kai iš esmės keičiamas teisinis reguliavimas*. Projektų rengėjas nurodo, kad, jo manymu, Projektais nenumatoma iš esmės keisti teisinio reguliavimo. Su tokia pozicija negalima sutikti, nes, *pirma*, ji padaryta formaliai, neįvertinus daromų pakeitimų turinio ir masto bei galimų pasekmių tiek verslui, tiek visuomenei (nėra detalių argumentų, įrodymų bei motyvų, jog teisinis reguliavimas iš esmės

nesikeis), antra, vertinant tiek Projektų teikime, tiek Projektų aiškinamajame rašte pateiktus argumentus dėl daromų Projektuose pakeitimų – jų siekiamo tikslo, manytina, kad šiuo konkrečiu atveju žymia dalimi keičiant teisinį reguliavimą taip, kad pagal jį atsiranda specialus reguliavimas stambiems didelės pridėtinės vertės gamybos investicijų projektams skatinti ir pritraukti, neabejotinai toks teisinio reguliavimo pokytis laikytinas esmingu, todėl turėtų būti atliktas Projektų numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas.

2. Pagal Vyriausybės darbo reglamento, patvirtinto Vyriausybės 1994 m. rugpjūčio 11 d. nutarimu Nr. 728 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės darbo reglamento patvirtinimo“ (toliau – Reglamentas), 18 punktą parengti teisės aktų projektai teikiami derinti *Reglamento 25 ir 26 punktuose nurodytoms institucijoms* (toliau - išvadas teikiantys subjektai, suinteresuotos institucijos). Suinteresuotos institucijos dėl teisės aktų projektų teikia išvadas. Reglamento 25 punkte nustatyta, kad dėl Vyriausybei teikiamų teisės aktų projektų *turi būti gautos išvados* pagal kompetenciją iš ministerijų, Vyriausybės įstaigų, *kitų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų ar organizacijų*.

Atkreiptinas dėmesys, kad Valstybės kontrolė 2018 m. kovo 16 d. valstybinio audito ataskaitoje Nr. VA-2018-P-40-6-2 „Teisėkūros procesas“ yra konstatavusi, kad „projektų rengėjai nepateikia projektų derinti visoms suinteresuotosioms institucijoms, su kurių kompetencija jie yra susiję.“ Dėl minėtos priežasties teisėkūroje veikia „neveiksminga kokybės užtikrinimo sistema.“ <...> „Esama teisės aktų projektų rengimo kontrolės ir kokybės priežiūros sistema ne visuomet užtikrina, kad būtų atliktas numatomo teisinio reguliavimo poveikio visoms sritims, kurioms privalo būti atliktas, vertinimas ir būtų atsižvelgta į pateiktas suinteresuotųjų institucijų pastabas ir pasiūlymus bei įvertintos galimos numatomo teisinio reguliavimo alternatyvos. Tai sudaro prielaidas, nustatant naują ar iš esmės keičiant teisinį reguliavimą, teisės aktų projektų rengėjams nevertinti arba formaliai įvertinti galimas teisinio reguliavimo alternatyvas, poveikio vertinimo rezultatų nepagrįsti duomenimis ir argumentais, pateikti nepakankamai informacijos apie numatomo teisinio reguliavimo pasekmes.“

Atsižvelgiant į tai, kad Investicijų projektu numatomos naujos funkcijos, įpareigojimai ir (arba) nustatomi kitokie procedūrų atlikimo terminai, taip pat į tai, kad pasikeitęs teisinis reguliavimas *gali pareikalausti atitinkamų valstybės institucijų ne tik papildomų valstybės biudžeto lėšų, bet ir papildomų žmogiškųjų išteklių*, bei siekiant tinkamai ir laiku įvykdyti naujai nustatomo teisinio reguliavimo ypatumus, Projektai turėtų būti suderinti su institucijomis, kurias tiesiogiai palies pasikeitęs teisinis reguliavimas, pvz. Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos ir kitomis institucijomis, kurių darbo organizavimo, sistemų administravimo, jų vystymo ar kitas funkcijas palies pasikeitęs teisinis reguliavimas.

3. Investicijų įstatymo projekto 2 straipsnio 1 dalyje (keičiamo įstatymo 2 straipsnio 19 dalyje) siūloma nustatyti, kad „pramonės parkas – *šio įstatymo nustatyta tvarka numatyta teritorija*, skirta daugiau kaip vienam investicijų projektui įgyvendinti, kurioje už pramonės parko veiklos organizavimą atsakingas pramonės parko operatorius“. Keičiant formuluotę ir eliminavus nuorodą į

teritorijų planavimo įstatymą, lieka neaišku, kaip bus nustatomos pramonės parko teritorijos ribos. Pažymėtina, kad Investicijų įstatymas žemės sklypų formavimo taip, kaip jie suprantami pagal Žemės įstatymą, nereglamentuoja. Be to, nurodyta formuluotė ydinga dar ir tuo atžvilgiu, jog iš jos nėra aišku, koks subjektas ir kokiais kriterijais remiantis spęs, kokios teritorijos, kokios dydžio ir kurioje vietoje reikia pramonės parko teritorijai *numatyti*. Taip pat neaiški žodžio „numatyti“ reikšmė – kokio dokumento pagrindu toks „numatymas“ bus atliekamas.

Tuo atveju, jeigu Projektų rengėjas manytų, jog pramonės parko teritorijos ribas nustatys Vyriausybė ir tokio nustatymo turėtų pakakti, toks teisinis reguliavimas turėtų būti įvertintas šiais aspektais:

3.1. Įstatymai nenustato, kokiais kriterijais remiantis, Vyriausybė turėtų nustatyti pramonės parko ribas (ypač toks neapibrėžtumas atsiranda Investicijų įstatymo projekte atsisakius nuostatų dėl pramonės parko teritorijos suplanavimo teritorijų planavimo dokumentu, kuriuo iš esmės ir buvo – teritorijų planavimo procese – vertinamas pagrįstumas, reikalingumas, derinami investicinio projekto plėtotėjo ir visuomenės interesai.

3.2. Atsisakius šio etapo ir nustačius, kad Vyriausybė tvirtina pramonės parko teritorijos ribas, ir nenustačius nei tvarkos ir kriterijų, pagal kuriuos Vyriausybė tas ribas tvirtintų, toks teisinis reguliavimas neatitiktų teisėtumo, teisėtų lūkesčių ir visuomenės apsaugos principų, taigi ir konstitucinio teisinės valstybės principo.

3.3. Atkreiptinas dėmesys, kad Investicijų įstatymo 3 straipsnio 1 dalies (keičiamo įstatymo 9-1 straipsnio 1 dalies 2 punkto) prasme Vyriausybės nutarimas, kuriuo tvirtinamos pramonės parko teritorijos ribos, nėra teritorijų planavimo dokumentas Teritorijų planavimo įstatymo prasme. Dėl minėtos priežasties nėra (nebus) taikomos viešinimo ir viešo svarstymo su visuomene procedūros.

3.4. Vyriausybės kompetencija nuspręsti dėl pramonės parko teritorijos vietos, jos dydžio neturėtų būti suprantama kaip absoliuti diskrecija. Pažymėtina, kad Konstitucinis Teismas yra nurodęs, kad konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja visų teisės aktų hierarchiją ir neleidžia poįstatyminiais teisės aktais nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris konkuruotų su nustatytuoju įstatyme, *nebūtų grindžiamas įstatymais*, nes antraip būtų pažeista Konstitucijoje įtvirtinta įstatymų viršenybė prieš poįstatyminius teisės aktus (Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 22 d., 2013 m. lapkričio 6 d. nutarimai). Todėl atsisakius Investicijų įstatymo projekte pramonės parko teritorijos formavimo – taigi ir įvertinimo dėl pramonės parko teritorijos dydžio, vietos ir kitų svarbių aplinkybių bei kitų suinteresuotų asmenų ir visuomenės interesų derinimo per teritorijų planavimo procesą, toks teisinis reguliavimas, pagal kurį būtų suteikta Vyriausybei išimtinė diskrecijos teisė savo nuožiūra su niekuo nesikonsultuojant ir neatsižvelgiant į visuomenės nuomonę bei nenustačius kriterijų, pagal kuriuos toks sprendimas būtų priimamas, toks teisinis reguliavimas būtų nesuderinamas su konstituciniu teisiniu valstybės principu, taip pat galimai neatitiktų ir Europos Sąjungos bei tarptautinių teisės aktų, todėl siūlytina pakartotinai įvertinti siūlomus pakeitimus ir prireikus – atitinkamai pakoreguoti Investicijų įstatymo projektą.

4. Vertinant Investicijų įstatymo projekto 2 straipsnio 3 dalį (keičiamo įstatymo 2 straipsnio 24 dalį) ir Teritorijų planavimo įstatymo 1 straipsnio (keičiamo įstatymo 2 straipsnio 43 dalį) teisinį reguliavimą, pagal kurį *valstybei svarbus projektas automatiškai būtų*, be visų kitų, ir *Investicijų įstatymo projekte nustatyta tvarka valstybei svarbiu pripažintas projektas*. Iš nurodyto teisinio reguliavimo išeitų, kad visi investicijų projektai, kurie atitiks stambaus projekto *du* Investicijų įstatymo projekte nustatytus kriterijus taps automatiškai (be papildomo Vyriausybės sprendimo) valstybei svarbiu projektu. Svarstyтина, ar du kriterijai – *200 darbo vietų* (neaišku, ar tai būtų apibrėžta valstybės teritoriniu, regioniniu aspektu, taip pat neaišku, kaip būtų skaičiuojamos darbo vietos, ypač turint omeny, kad Darbo kodeksas lanksčiai reguliuoja darbo santykius, pvz. darbą ne pilną darbo diena ir pan.) ir ne mažiau kaip *30 milijonų kapitalo investicijų į investicijų projektą* (neaišku, ar investicijų prasme investavimas būtų suprantamas kaip investavimas tik Lietuvoje ar ne tik).

Pažymėtina, kad Konstitucinis Teismas yra išaiškinęs, kad Konstitucijos 46 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad valstybė remia visuomenei naudingas ūkines pastangas ir iniciatyvą. Aiškindamas šią nuostatą, Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad ji pirmiausia reiškia Konstitucijoje įtvirtintą galimybę valdžios institucijoms *vertinti ūkinės veiklos sritis pagal jų naudą visuomenei*, kad tik tokio vertinimo ir grupavimo pagrindu įmanoma realizuoti įtvirtintą teisę remti konkrečias ūkinės veiklos sritis ar konkrečias ūkines pastangas, kad minėtas ūkinės veiklos vertinimas sudaro reikiamas prielaidas įgyvendinti Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalies nuostatą „valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei“ (1997 m. vasario 13 d., 2011 m. birželio 21 d., 2017 m. gegužės 30 d. nutarimai). Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalies nuostata, jog valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei, *suponuoja valstybės, taip pat valstybės valdžią įgyvendinančių ir kitų valstybės institucijų pareigą*, paisant Konstitucijos normų ir principų, atsižvelgiant į tautos ūkio būklę, ekonomikos ir socialinio gyvenimo įvairovę bei kintamumą, nustatyti tokį ūkinės veiklos teisinį reguliavimą, kuris *tarnautų bendrai tautos gerovei* (2011 m. sausio 6 d., 2013 m. gegužės 24 d. nutarimai). Konstitucinis teismas pažymėjo, kad sąvokos „valstybės poreikiai“ („valstybės reikmės“), „visuomenės poreikiai“ („visuomenės reikmės“) žymi viešąjį interesą ir yra sietinos su *konstitucine tautos gerovės samprata* (2007 m. lapkričio 23 d., 2008 m. gegužės 20 d. nutarimai).

Įvertinus Konstitucinio Teismo doktriną, pažymėtina, kad Projektų rengėjas nepagrindė pasirinktų kriterijų, taip pat nėra pateikta argumentų dėl pasirinktų kriterijų pakankamumo ir kaip jie turėtų sietis su tautos gerove ir nauda visuomenei, t. y. neaišku, kodėl visi projektai atitinkantys nurodytus kriterijus automatiškai turėtų būti pripažinti valstybei svarbiais. Siūlytina įvertinti poreikį nustatyti daugiau ir (arba) aiškiau sąlygas (kriterijus), kurioms (kuriems) esant investicinis projektas turėtų būti pripažintas valstybei svarbiu. Nepadarius to, liktų neaišku, kaip ekonominis investicinis projektas, nors ir stambus, galėtų būti siejamas su visuomenės poreikiais. Projektų rengėjui nusprendus neatsižvelgti į šią pastabą ir palikus Projektuose nuostatą, kad stambus projektai Investicijų įstatymo

prasme yra kartu ir valstybei svarbūs projektai, turėtų būti pagrįstas visuomenės poreikio buvimas arba atitinkamuose įstatymų projektuose tokios sąsajos turėtų būti atsisakyta.

5. Investicijų įstatymo projekto 2 straipsnio 4 dalyje įvedamas terminas „stambaus projekto tęstinumo laikotarpis“ nėra pagrįstas Projektų aiškinamajame rašte, t. y. turėtų būti atkleistas jo tikslas – būtinumas ir kaip bei kokiais atvejais bus taikomas, kodėl nustatomas toks terminas ir kam to reikia. Pažymėtina, kad jeigu stambus projektas būtų suprantamas kaip tam tikro pramonės objekto sukūrimas, neaišku, kodėl jo kūrimui (statybai) turėtų būti nustatytas 15 metų įgyvendinimo terminas. Tuo atveju, jeigu stambaus projekto tęstinumo laikotarpio įtvirtinimas turėtų kitą tikslą – siūlytina jį atskleisti Projektų aiškinamajame rašte.

6. Investicijų įstatymo projekto 3 straipsnio 1 dalies teisinis reguliavimas turėtų būti įvertintas ir prireikus keičiamas atsižvelgiant į šios išvados 3 pastabą. Pažymėtina, kad galiojanti Investicijų įstatymo 9-1 dalies 1 punkto nuostata yra ydinga (keistina), kadangi turėtų būti aiškiau įtvirtinti (nurodyti) teritorijų planavimo dokumentai, kadangi dalis jų nenustato sklypo (teritorijos) ribų. Vien atitinkamo objekto vietos pažymėjimas, nesudaro pagrindo tinkamai įvertinti objekto ploto, tikslų ribų.

7. Projektų rengėjas nepagrindė, kodėl naikinama Investicijų įstatymo 9-1 straipsnio 4 dalis, nustatanti, kad *privatiems subjektams priklausantys žemės sklypai į teritoriją gali būti įtraukiami gavus rašytinį privačios žemės sklypų savininkų sutikimą, jeigu tie sklypai atitinka Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytus kriterijus*. Iš Projektuose daromų pakeitimų išeitų, jog investuotojui nusprendus investuoti taip, kaip nustato Investicijų įstatymo projektas, privati žemė būtų paimama iš privačių asmenų stambiam projektui vykdyti, nepriklausomai nuo žemės savininkų ir valdytojų valios automatiškai (kadangi stambus projektas būtų visada valstybei svarbus ir visada tokiu atveju, esant poreikiui, privatūs žemės (sklypai) būtų paimami vadinamajam visuomenės poreikiui. Abejotina, ar toks siūlomas teisinis reguliavimas, kai nebereikės privačių žemės sklypų savininkų sutikimo dėl jų žemės sklypų įtraukimo į pramonės parko teritoriją, bus proporcingas ir nepažeis Konstitucijos 23 straipsnyje įtvirtinto nuosavybės neliečiamumo principo.

8. Investicijų įstatymo 13 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „Investavimas skatinamas šiais būdais:“, o pagal Investicijų įstatymo projekto 5 straipsnio 2 dalies (keičiamo įstatymo 13 straipsnio 1 dalies 12 punktą) formuluotę išeitų, kad investicijų skatinimo būdas – atitinkamo skirsnio nustatyta tvarka sudaryta stambaus projekto investicijų sutartis. Svarstyтина, ar tokia formuluotė yra teisiškai aiški, kadangi stambaus projekto investicijų sutartis yra tik viena iš sąlygų norint gauti (taikyti) Investicijų įstatymo projekto nurodytą skirsnį, tačiau ne pati savaime siekiamybė.

9. Konstitucinis Teismas 2018 m. balandžio 12 d. nutarime yra nurodę, kad iš Konstitucijos 46 straipsnio 2 ir 3 dalių, konstitucinio atsakingo valdymo principo kyla pareiga vykdyti veiksmingą tokių projektų įgyvendinimo kontrolę.

Atsižvelgiant į Investicijų įstatymo projekto 6 straipsnio (keičiamo įstatymo 15-4 straipsnio 1 dalį, kyla pagrįstų abejonų, ar įgyvendinamajame teisės akte (Vyriausybės nutarime) bus galima įtvirtinti efektingą kontrolę (priežiūrą). Tokia abejonė kyla, kadangi priežiūros vykdymas visais

atvejais yra susijęs su ūkinės veiklos patikrinimais, reikalavimais ūkio subjektams, pažeidimų tyrimu, privalomų nurodymų teikimu ir kitais valiniais veiksmais (įgaliojimais), kurie viešojo administravimo subjektams privalo būti įtvirtinti įstatymuose. Dėl minėtos priežasties priežiūros (kontrolės) esminės nuostatos (įgaliojimai, funkcijos, teisės ir pareigos) turėtų būti įtvirtinti Investicijų įstatyme. Siūlytina šiuo aspektu papildyti Investicijų įstatymo projektą.

10. Projektų rengėjas turėtų pagrįsti Projektų aiškinamajame rašte Investicijų įstatymo 6 straipsnio (keičiamo įstatymo 15-4 straipsnio 4 dalies 5 punkte nustatytą stambaus projekto įgyvendinimo terminą – 10 metų, o bendrai imant kartu su stambaus projekto tęstinumo laikotarpiu – iš viso 20 metų. Svarstytina, ar toks ilgas terminas yra pagrįstas, todėl siūlytina arba jį pagrįsti Projektų aiškinamajame rašte arba nustatyti trumpesnę kitą pagrįstą terminą.

11. Investicijų įstatymo projektu keičiamo įstatymo 15-5 straipsnio 1 dalyje teikiama nuoroda tikslintina, kadangi šis straipsnis neturi 12 dalies.

12. Investicijų įstatymo projektu keičiamo įstatymo 15-5 straipsnio 1 dalies (ir kitų šio straipsnio dalių atžvilgiu) tikslintinas teisinis reguliavimas, kadangi šio straipsnio pavadinimas yra „*stambiams projektams pritraukti ir įgyvendinti taikomos specialios investavimo ir verslo sąlygos*“, tačiau pačiame straipsnyje nėra išskirta, kurios sąlygos taikomos stambių projektų pritraukimui, o kurios – įgyvendinimui. Siūlytina šiuo aspektu aiškiau išskirti teisinį reguliavimą.

13. Projektų rengėjas turėtų pagrįsti Projektų aiškinamajame rašte Investicijų įstatymo projektu keičiamo 15-5 straipsnio 3 dalyje įtvirtinto termino pagrįstumą bei realumą. Taip pat Projektų rengėjas turėtų įvertinti, kokią papildomą administracinę naštą toks įpareigojimas sudarys administracines paslaugas teikiantiems subjektams. Pažymėtina, kad teisėje galioja bendrasis teisės principas, kad iš nieko negali būti reikalaujama to, kas neįmanoma (lot. *impossibilium nulla obligatio est*), todėl Projektų rengėjas turėtų įvertinti ir pateikti tai pagrindžiančius argumentus, jog toks teisinis reguliavimas yra tinkamas ir įgyvendinamas. Analogiška pastaba taikytina ir Investicijų įstatymo projektu keičiamo įstatymo 15-5 straipsnio 3 dalies 4 punkte nustatytam terminui.

14. Investicijų įstatymo projektu keičiamo įstatymo 15-5 straipsnio 3 dalies 1 punkte brauktini žodžiai „*jeigu šių procedūrų terminai nustatyti įstatymuose*“, kadangi ne visi procedūriniai viešinimo terminai yra nustatomi įstatymais, o sureglamentavus taip, kaip siūlo Projektų rengėjas nebūtų užtikrinta visuomenės teisė dalyvauti, o vien formalaus procedūrų (skubių) įforminimas pagal Europos Sąjungos teisės aktus nėra laikytina tinkamu teisiniu reguliavimu, susijusiu su visuomenės dalyvavimu priimant atitinkamus sprendimus.

15. Iš Investicijų įstatymo projektu keičiamo įstatymo 15-5 straipsnio 3 dalies 3 punkto teisinio reguliavimo nėra aišku, kodėl išimtis daroma tik kompleksiniams teritorijų planavimo dokumentams (savivaldybės ar jos dalies bendriesiems planams ir detaliesiems planams), tačiau netaikoma specialiojo teritorijų planavimo atveju. Siūlytina šį diferencijuotą teisinį reguliavimą pagrįsti arba jį suvienodinti.

16. Investicijų įstatymo projektu keičiamo įstatymo 15-5 straipsnio 3 dalies 4 punktas tikslintinas atsisakant antrojo sakinio, kaip nederančio su šios dalies formuluote, kurioje reglamentuojama, kam ir kada *netaikomi administracinių aktų priėmimo terminai*. Taip pat koreguotina nuoroda į šio straipsnio 5 dalies 1 punktą (tokio nėra).

17. Projektų rengėjas nepagrindė Projektų aiškinamajame rašte naujai nustatomo teisinio reguliavimo, pagal kurį *stambaus projekto investicijų sutartis laikoma statybą leidžiančiu dokumentu*. Svarstyтина, ar toks prilyginimas techniškai būtų įmanomas, taip pat turėtų būti įvertintos teisėkūros iniciatyvos, pagal kurias ketinama viešinti statybą leidžiančiame dokumente esančią informaciją. Nurodytas teisinis reguliavimas diskutuotinas šiais aspektais:

17.1. Statybą leidžiančio dokumento „įsigaliojimas“ pagal Investicijų įstatymo projektu keičiamo įstatymo 15-5 straipsnio 4 dalies 1 punktą taptų priklausomas nuo daugelio veiksnių (neaiškus) kas tikrai neprisidėtų prie teisinės bazės aiškumo.

17.2. Įtvirtinus nuostatą, kad *stambaus projekto investicijų sutartis laikoma statybą leidžiančiu dokumentu* kiltų klausimas dėl atsakomybės, t. y. ar pagal siūlomą teisinį reguliavimą už statybos teisėtumą būtų atsakingos sutartį pasirašę šalys. Taigi toks teisinis reguliavimas galimai dalį atsakomybės už statybą leidžiančio dokumento išdavimo teisėtumą (taigi ir už statybos teisėtumą) perkeltų ant sutarties šalių. Svarstyтина, ar toks teisinis reguliavimas prisidėtų prie verslo aplinkos gerinimo. Tuo labiau, kad šiuo metu kaltais asmenimis dėl statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą pripažįstami statybą leidžiantį dokumentą derinę (specialiuosius reikalavimus išdavę ir juos derinę) bei statybą leidžiantį dokumentą išdavę asmenys (Šiuo atveju teisinis reguliavimas nėra keičiamas (Statybos įstatymo 33 straipsnis), tačiau įvedami nauji subjektai, kurie išduotų vadinamąjį statybą leidžiantį dokumentą, už kurio išdavimą jie turėtų būti atsakingi).

18. Projektų rengėjo argumentas, kad *pasirašius stambaus projekto investicijų sutartį, taigi išdavus statybą leidžiantį dokumentą, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos (toliau – Statybos inspekcija) investuotojo vykdomų statybos darbų atitiktį teisės aktų privalomiems reikalavimams galės tikrinti visą statybos procesą* yra ydinga, kadangi neužtikrina teisinio aiškumo ir stabilumo, t. y. nėra pagrįsta nustatyti tokį teisinį reguliavimą, pagal kurį investuotojas pradėjęs statybas iki statybų pabaigos nebūtų tikras dėl jų teisėtumo ir bet kuriuo metu Statybos inspekcija galėtų stabdyti statybos darbus, reikšti reikalavimą dėl neteisėtų statybos darbų pašalinimo. Manytina, kad statybos darbų eigoje, ypač baigiamuosiuose etapuose neturėtų būti abejojama investuotojo vykdomų statybos darbų teisėtumu, t. y. manytina, kad toks projektas turėtų būti patikrintas pačioje pradžioje – dar prieš pasidedant statybos darbams, priešingu atveju investuotojas negalėtų būti užtikrintas, kad galės baigti investicijų projektą, o valstybė – kad neturės atlyginti žalos už neteisėtus valstybinės institucijų (pareigūnų, darbuotojų, valstybės tarnautojų) veiksmus (neveikimą).

19. Neaišku, kodėl Investicijų įstatymo projektu keičiamo įstatymo 15-5 straipsnio 4 dalies 1 punkte nurodoma, kad *už aplinkos apsaugą atsakingai institucijai patikrinus statybos ar*

rekonstravimo projekto atitiktį aplinkos saugos reikalavimams, t. y. neaišku, kodėl projektą turės tikrinti tik už aplinkos apsaugą atsakinga institucija (pagal Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo 6 straipsnį aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę Lietuvos Respublikoje vykdo biudžetinės įstaigos Aplinkos apsaugos departamentas, Aplinkos apsaugos agentūra, Valstybinė miškų tarnyba, Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos pavaldžios parkų ir rezervatų direkcijos, Lietuvos geologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos, o pagal minėto įstatymo 7 straipsnį aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės Lietuvos Respublikoje priežiūrą atlieka Aplinkos ministerija, pažymėtina, kad Statybos inspekcijos kaip už aplinkos apsaugą atsakingos institucijos nurodytame sąraše nėra) ir kodėl bus vertinama tik aplinkosauginė dalis.

20. Iš Investicijų įstatymo projektu keičiamo įstatymo 15-5 straipsnio 4 dalies 1 punkto formuluotės nėra aišku, kokį statinio projektą turima omenyje (statinio projekto dalis ar statinio techninio projekto dalis).

Be to, Projektų rengėjas turėtų pagrįsti, kodėl vienas statinio projekto dalis reikia derinti (gauti pritarimą), o kitų atžvilgiu pritarimas nenustatomas. Šiuo atveju, kyla klausimas, jeigu statybos darbai bus pradedami negavus derinimo, kas tokiu atveju būtų atsakingas už teisės aktų laikymąsi (atitiktį). Siūlytina šiuo aspektu papildyti Projektų aiškinamąjį raštą.

21. Analogiška pastaba taikytina ir dėl atsakomybės pasiskirstymo ir teisinių padarinių nustačius neteisėtą statybą pagal išduotą statybą leidžiantį dokumentą, pažeidžiant teisės aktus, taikymo ir statybos užbaigimo procedūrų įforminimo (Investicijų įstatymo projektu keičiamo įstatymo 15-5 straipsnio 4 dalies 2 punktas). Svarstyтина, ar atsižvelgiant į investuotojo atliekamus statybos darbus (jų pobūdį) bei visuomenės saugomo reikalavimus, tokia procedūra būtų saugi (pagrįsta).

22. Investicijų įstatymo projektu keičiamo įstatymo 15-5 straipsnio 6 dalis diskutuotina šiais aspektais: ar formuluotė „arba investuotojui įrengiant naują infrastruktūrą“ reiškia, kad tą infrastruktūrą įrengs savivaldybė. Jeigu taip, tai turėtų būti pateiktas vertinimas, kiek lėšų tokiai funkcijai papildomų reikės. Pažymėtina, kad Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad pagal Konstituciją įstatymų leidejas negali sukurti tokios teisinės situacijos, kai išleidžiamas įstatymas, kuriam įgyvendinti reikia lėšų, bet tokių lėšų yra neskiriama arba skiriama nepakankamai (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

23. Pažymėtina, kad Investicijų įstatymo projektu keičiamo įstatymo 15-5 straipsnio 7 dalyje nustatyta, *jog ūkio ministro nustatyta tvarka skiriama speciali tikslinė iki 5 procentų stambaus projekto vertės valstybės biudžeto dotacija savivaldybės biudžetui*. Svarstyтина, ar toks teisinis reguliavimas atitinka Konstitucijos 67 straipsnio 14, 15 punktus, 127 straipsnio 3 dalį, Biudžeto sandaros įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 5 punktą, Savivaldybių biudžetų pajamų nustatymo metodikos įstatymo 5 straipsnio 2 dalį. Taip pat svarstyтина, ar formuluotė „iki 5 procentų“ <..> „valstybės biudžeto“ nesudarys prielaidų ūkio ministrui įsakymu spręsti dėl dotacijos dydžio, taigi ir dėl valstybės biudžeto lėšų skyrimo ir paskirstymo.

24. Vertinant Investicijų įstatymo projektu keičiamo įstatymo 15-5 straipsnio 9 dalies 1 punkto formuluotę, atkreiptinas dėmesys, kad administraciniu aktu bus galima nustatyti servitutą tik prieš tai įvertinus poreikį servituto dydžiui (servitutas negali būti neapibrėžtas ir per daug riboti tarnaujančiu tampančio daikto savininko teisės) – taigi tik atlikus tam tikras teritorijų planavimo procedūras. Taip pat svarstyтина, ar tokio plataus servituto pobūdžio nustatymas neužkirs kelio privataus žemės sklypo savininkui savo nuosavybę naudoti pagal paskirtį. Tokiu atveju, jeigu po servituto nustatymo asmuo visiškai ar didžiąja dalimi negalėtų savo nuosavybe naudotis, toks servituto nustatymas neturėtų būti atliekamas, o turėtų būti tokia žemės išperkama.

25. Investicijų įstatymo projektu keičiamo įstatymo 15-5 straipsnio 9 dalies 2 punkte nustatytas teisinis reguliavimas yra ydingas, kadangi žemės sklypo kadastro duomenys *visada nustatomi tik pagal patvirtintus* teritorijų planavimo dokumentus ar žemės valdos projektus. Siekiant teisinio aiškumo turėtų būti įvardijamos konkrečios teritorijų planavimo dokumentų rūšys (kadangi bendrieji planai žemės sklypų ribų nenustato). Taip pat svarstyтина, ar sklypų kadastro duomenų nustatymui, derinimui ir įregistravimui bus taikomas 3 darbo dienų terminas, nustatytas Investicijų įstatymo projektu keičiamo įstatymo 15-5 straipsnio 3 dalyje.

26. Investicijų įstatymo projektu keičiamo įstatymo 15-5 straipsnio 9 dalies 3 punkte nustatytas teisinis reguliavimas diskutuotinas šiais aspektais:

26.1. Šiame punkte pateikiama formuluotė, kuria nustatoma bendra taisyklė, jog iš privačios žemės savininkų žemė gali būti paimama, jeigu jos reikia stambiam projektui įgyvendinti. Svarstyтина, ar tokia absoliuti nuostata yra pagrįsta ir proporcinga. Siūlytina jos būtinumą pagrįsti Projektų aiškinamajame rašte. Taip pat siūlytina įvertinti (apskaičiuoti) Nacionalinei žemės tarnybai prie Žemės ūkio ministerijos tenkančią administracinę našą ir papildomą lėšų poreikį.

26.2. Abejotina, ar pagal savivaldybės ar vietovės lygmens bendruosius planus gali būti vykdomos privačios žemės paėmimo visuomenės poreikiams procedūros. Tuo labiau, kad savivaldybės bendruosiuose planuose nėra žymimi (išskiriami) atskiri žemės sklypai, jų ribos. Todėl formuluotė „kai iš šių teritorijų planavimo dokumentų galima nustatyti konkretų paimamą žemės sklypą ar jo dalį“ praktikoje sunkiai būtų įgyvendinta. Siūlytina įvertinti, ar šios nuostatos nereikėtų atsisakyti.

27. Investicijų įstatymo projektu keičiamo įstatymo 15-5 straipsnio 9 dalies 4 punkte turėtų būti įtvirtintas parduodamo žemės sklypo kainos apskaičiavimo principas (rinkos kaina, apskaičiuota pagal Turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymą).

28. Vertinant Investicijų įstatymo projektu keičiamo įstatymo 15-5 straipsnio 9 dalies 5 punktą, pažymėtina, kad turėtų būti aiškiau reglamentuota, jog atlyginami realūs, pagrįsti nuostoliai (visiškas žalos atlyginimo principas).

29. Siūlytina keisti Investicijų įstatymo projektu keičiamo įstatymo 15-5 straipsnio 10 dalies 2 punkto teisinį reguliavimą atsisakant formuluočių dėl politikos formavimo atitinkamoje srityje suteikimo privatiems subjektams (atitinkami pasiūlymai galėtų būti kaip pagrindas diskusijoms, tačiau tikrai negalėtų būti pagrindas pagal pasiūlymą keisti atitinkamai teisės aktus).

30. Investicijų įstatymo projektu keičiamo įstatymo 15-6 straipsnis keistinas iš esmės – atsisakant įstatymas nebūdingų aprašymų (koordinatoriaus pareigybės aprašymo, funkcijų, nesusijusių su viešojo administravimo įgaliojimais).

31. Projektų rengėjai turėtų įvertinti galimybę stambaus projekto įgyvendinimo koordinatoriumi paskirti ne asmenį, o instituciją. Paskyrus asmenį (asmenis) turėtų būti nustatyta jų atsakomybės sąlygos, įsipareigojimai, turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo klausimas.

32. Investicijų įstatymo projektu keičiamo įstatymo 15-6 straipsnio 3 dalies 7 punktas keistinas iš esmės atsisakant reikalavimų teikimų. Tuo atveju, jeigu Projektų rengėjas norėtų palikti tokį teisinį, turėtų būti aptarta tokių reikalavimų apskundimo procedūra. Tokiu atveju kiltų, klausimas kas būtų atsakovas – ar konkretus fizinis asmuo – koordinatorius teisme, kuris davė galimai nepagrįstą reikalavimą. Siūlytina šiuo aspektu papildyti Projektų aiškinamąjį raštą.

33. Viešojo įgaliojimų neturinčių subjektų kompetencija neturėtų būti įtvirtinama įstatyme, todėl siūlytina atsisakyti komiteto, kaip patariamojo organo įstatyme. Abejotina, ar tiek komitetas, tiek koordinatorius turėtų (ir gali) kištis į išimtinę įstatymais priskirtą kitų institucijų kompetenciją, taip pat neaiški šių subjektų (darinių) atsakomybė. Taip pat Projektų rengėjai turėtų pakeiti skaičiavimus, kiek papildomų etatų ir biudžeto lėšų reikės komiteto darbui vykdyti ir aptarnauti. Nusprendus neatsižvelgti į pastabas dėl koordinatoriaus ir komiteto įtvirtinimo įstatyme, turėtų būti įtvirtinta jų atsakomybė, jų sprendimų apskundimo tvarka. Dėl minėtų priežasčių abejotina, ar teisminiai ginčai tarp institucijų, koordinatoriaus bei komisijos pagreitins stambaus projekto įgyvendinimo procedūras.

34. Investicijų įstatymo projekto 7 straipsnio 4 ir 6 dalys tikslintinos, kadangi Investicijų įstatymo projekto 3 straipsnio 2 dalis yra naikinama, todėl abejotina, ar jai reikia įgyvendinamųjų teisės aktų.

Dėl Miškų įstatymo projekto:

35. Miškų įstatymo 11 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad *miško žemė gali būti paverčiama kitomis naudmenomis tik šiame įstatyme nustatytais išimtiniais atvejais*. Atkreiptinas dėmesys, kad Konstitucinis Teismas 2009 m. birželio 22 d. nutarime yra aiškinęs, kad aiškinamoje Miškų įstatymo (2001 m. balandžio 10 d. redakcija) 11 straipsnio 1 dalies nuostatoje, pagal kurią miško žemė gali būti paverčiama kitomis naudmenomis tik išimtiniais atvejais, yra įtvirtinta bendra taisyklė, jog miško žemė negali būti paverčiama kitomis naudmenomis; tai galima daryti „tik išimtiniais atvejais“. Buvo pažymėta, jog tai, kad miško žemė gali būti paverčiama kitomis naudmenomis tik išimtiniais atvejais, atitinka miško, kaip išimtinę reikšmę turinčios nacionalinės vertybės, ypatingą teisinį statusą. Dėl minėtos priežasties Projektų rengėjui prie valstybei svarbių projektų automatiškai priskyrus ir stambius projektus, turėtų būti Projektų aiškinamajame rašte pagrįstas tokios išimties darymo pagrįstumas (teisinio reguliavimo išimtinumas).

36. Atkreiptinas dėmesys, kad pagal siūlomą teisinį reguliavimą miško žemės pavertimas kitomis naudmenomis neturėtų būti planuojamas (suplanuotas). Toks teisinis reguliavimas kelia abejonių, t. y. ar jis užtikrins visuomenės teisę žinoti ir dalyvauti priimant sprendimus. Atkreiptinas

dėmesys, kad vadovaujantis vadinamosios Orhuro konvencijos 6 straipsniu su visuomenės dalyvavimu susijusios nuostatos gali būti netaikomos planuojamoms veiklos rūšims, susijusioms su *krašto apsauga*, jei, Šalies manymu, tai galėtų pakenkti minėtiems tikslams. Pažymėtina, kad visuomenės ribotas dalyvavimas per teritorijų planavimo (ar šiuo atveju miško žemės pavertimo) procedūras nėra numatytas - tokia išimtis nustatyta tik veikos rūšims, susijusioms su krašto apsauga. Siūlytina šiuo aspektu įvertinti siūlomo teisinio reguliavimo suderinamumą.

Dėl Teritorijų planavimo įstatymo projekto:

37. Tikslintinas Teritorijų planavimo įstatymo projekto 1 straipsnis, kadangi Investicijų įstatyme nėra numatoma valstybei svarbių projektų pripažinimo procedūra.

38. Teritorijų planavimo įstatymo projekto 4 straipsnio paskutinis sakinyss brauktinas kaip nesudarantis teisinės pridėtinės vertės. Tuo atveju, jeigu tai būtų vertinama kaip leidimas planuoti biudžeto lėšas remiantis detaliais planais, toks teisinis reguliavimas neatitiktų valstybės ir savivaldybių biudžetų formavimą reglamentuojančių įstatymų.

Dėl Žemės įstatymo projekto:

39. Tikslintinas Žemės įstatymo projekto 5 straipsnis (taip pat ir kiti), kadangi Investicijų įstatyme nėra nurodyti konkretus teritorijų planavimo dokumentai, pagal kuriuos žemės gali būti paimama visuomenės poreikiams stambiam projektui įgyvendinti.

40. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad „<...> pagal Konstituciją riboti asmens teisės ir laisvės, taip pat ūkinės veiklos laisvę galima, jeigu yra laikomasi šių sąlygų: tai daroma įstatymu; apribojimai yra būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves ir Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, taip pat konstituciškai svarbius tikslus; apribojimais nėra paneigiama teisių ir laisvių prigimtis bei esmė; yra laikomasi konstitucinio proporcingumo principo (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2004 m. sausio 26 d., 2005 m. gegužės 13 d., 2010 m. vasario 26 d., 2011 m. birželio 21 d. nutarimai)“ (Konstitucinio Teismo 2014 m. gegužės 9 d. nutarimas). Atsižvelgiant į tokią Konstitucinio Teismo praktiką, Projektų rengėjas turėtų pagrįsti, ar privačios nuosavybės paėmimas visuomenės poreikiams stambiam projektui įgyvendinti būtų proporcinga ir pagrįsta teisinio reguliavimo priemonė.

Dėl Pelnų mokesčio įstatymo projekto:

41. Projektų rengėjas turėtų pagrįsti Projektų aiškinamajame rašte Pelnų mokesčio įstatymo 2 straipsnyje nustatomų kriterijų pasirinkimą (kiekvieną iš jų turėtų detalai pagrįsti).

Dėl Poveikio aplinkai vertimo įstatymo projekto:

42. Poveikio aplinkai vertimo įstatymo projekto 4 straipsnyje (keičiamo įstatymo 8-1 straipsnio 4 dalyje) suinteresuotai visuomenei nustatomas 10 darbo dienų terminas pasiūlymams pateikti. Atsižvelgiant į buvusius teisinius procesus, siūlytina įvertinti, ar nustatomas terminas yra pagrįstas (ne per trumpas).

43. Poveikio aplinkai vertimo įstatymo projekto 4 straipsnyje (keičiamo įstatymo 8-1 straipsnio 4 dalyje) įtvirtintas mechanizmas, kai suinteresuota visuomenė apie pasiūlymų atmetimą ar

priėmimą suŹino tik baigiamojoje stadijoje – pateikus gautų pasiūlymų įvertinimą ataskaitoje yra ydingas, sudarantis pagrindą vertinti tokį suinteresuotos visuomenės dalyvavimą tik kaip formalų, neužtikrinantį realios galimybės dalyvauti ir pasisakyti dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai.

Teisės grupės vyresnioji patarėja

Eglė Izokaitytė

LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, Gedimino pr. 30, LT-01104 Vilnius,
tel. (8 5) 266 2984, faks. (8 5) 262 5940, el. p. rastine@tm.lt,
atsisk. sąskaita LT267044060000269484 AB SEB bankas, banko kodas 70440.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188604955

Lietuvos Respublikos ūkio ministerijai

2018-11- Nr.

Į 2018-10-03 Nr. (23.3-71) -3-40047018

DĖL ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, pagal kompetenciją išnagrinėjusi Lietuvos Respublikos investicijų įstatymo Nr. VIII-1312 1, 2, 9¹, 12, 13 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo ketvirtuoju² skirsniu įstatymo projektą (toliau – Investicijų įstatymo projektas), Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties Nr. IX-2206 1 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą (toliau – Įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties projektas), Lietuvos Respublikos miškų įstatymo Nr. I-671 1 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą (toliau – Miškų įstatymo projektas), Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo Nr. I-1120 1 ir 2 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą (toliau – Teritorijų planavimo įstatymo projektas), Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo Nr. XII-2470 1 ir 56 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą (toliau – Užimtumo įstatymo projektas), Lietuvos Respublikos žemės įstatymo Nr. I-446 1, 7, 9, 45, 46, 47, 48 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą (toliau – Žemės įstatymo projektas), Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo Nr. IX-675 58 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą (toliau – Pelno mokesčio įstatymo projektas) ir Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo Nr. I-1495 2, 6, 8, 9, 10 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 8¹ straipsniu įstatymo projektą (toliau – Vertinimo įstatymo projektas) teikia pastabas ir pasiūlymus:

1. Pritardami tikslui sukurti paskatas pritraukti didelės pridėtinės vertės gamybos investicijas ir iniciatyvai gerinti investicinę aplinką ūkio subjektams, visgi siūlome papildomai įvertinti, ar pasirinktas būdas – naujo atskiros teisinio reglamentavimo atsižvelgiant vien tik į investicijos apimtį įtvirtinimas, yra tinkamiausias išsikeltam tikslui pasiekti. Siūlomos reguliavimo priemonės kelia abejonių dėl jų atitikties Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 5 punkte nurodytam efektyvumo principui, reiškiančiam, kad rengiant teisės akto projektą turi būti įvertinamos visos galimos teisinio reguliavimo alternatyvos ir pasirenkama geriausia iš jų, teisės akte turi būti įtvirtinamos veiksmingiausiai ir ekonomiškiausiai teisinio reguliavimo tikslą leisiančios pasiekti priemonės. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal esamą teisinį reglamentavimą analogiškiems tikslams (investicijų pritraukimui, šalies konkurencingumo didinimui) įgyvendinti jau yra numatyta eilė priemonių: *pirma*, laisvųjų ekonominių zonų – ūkinei–komercinei ir finansinei veiklai skirtų teritorijų, kuriose įstatymais ūkio subjektams nustatytos specialios ekonominės ir teisinės funkcionavimo sąlygos, steigimas; *antra*, pramonės parkų, kurių tikslas – *didinti šalies ūkio konkurencingumą, kurti darbo vietas* ir skatinti Europos Sąjungos standartus ir aplinkosaugos reikalavimus atitinkančią veiklą pramonės, logistikos ir paslaugų srityse steigimas; *trečia*, ekonominio ar kultūrinio projekto pripažinimas valstybinės

Darant prielaidą, kad galiojantis teisinis reglamentavimas nėra pakankamas ir reikia nustatyti papildomų galimybių ar tam tikrų lengvatų (mokesčių, švietimo, žemės administravimo, statybų ir kt. srityse), siūlome papildomai įvertinti, ar nebūtų tikslingiau tobulinti esamas priemones reglamentuojančias teisės aktų nuostatas (pvz., supaprastinti bei sutrumpinti pripažinimo valstybei ar regionui svarbiu projektu procedūras, numatyti papildomas lengvatas laisvųjų ekonominių zonų, pramonės parkų teritorijose įgyvendinamiems projektams ar pan.), o ne kurti dar vieną, išimtimis iš bendro reguliavimo pagrįstą teisinį mechanizmą stambioms investicijoms pritraukti. Atkreipiame dėmesį, kad pagal Konstitucinio Teismo jurisprudenciją tam tikro bendrojo teisinio reguliavimo išimčių nustatymas gali būti konstituciškai pateisinamas, jeigu yra siekiama užtikrinti konstituciškai pagrįstą visuotinai reikšmingą interesą, Konstitucijos saugomas bei ginamas vertybes ir tik tiek, kiek to siekiama (*Konstitucinio Teismo 2005 m. gruodžio 12 d. nutarimas*).

Konstitucinis teisinės valstybės principas, kaip ne kartą yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams, *inter alia* teisės aktuose nustatyti reikalavimai turi būti grindžiami bendro pobūdžio nuostatomis (teisės normomis ir principais), kurias įmanoma taikyti visiems numatytiems atitinkamų teisinių santykių subjektams; diferencijuotas teisinis reguliavimas turi būti grindžiamas tik atitinkamais teisės aktais reguliuojamų visuomeninių santykių subjektų padėties objektyviais skirtumais; teisiškai reguliuojant visuomeninius santykius privalu paaisyti prigimtinio teisingumo reikalavimų, apimančių *inter alia* būtinumą užtikrinti *asmenų lygybę įstatymui*, teismui ir valstybės institucijoms ar pareigūnams, ir kt. (žr. Konstitucinio Teismo 2015 m. vasario 6 d. nutarimą, 2010 m. gegužės 28 d. nutarimą). Konstitucinis Teismas 2016 m. birželio 7 d. nutarime taip pat nurodė, jog „Konstitucinis asmenų lygybės principas būtų pažeistas, jeigu tam tikri asmenys ar jų grupės būtų traktuojami skirtingai, nors tarp jų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimtys skirtumų, kad nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas“. *Atsižvelgiant į tai, siūlytina įvertinti teikiamų siūlymų atitiktį asmenų lygiateisiškumo ir teisinės valstybės principams, siūlomo išimtinio reguliavimo ir išskirtinių sąlygų stambiems projektams nustatymo pagrįstumą ir objektyvų pagrindą*. Manytina, kad Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁵ straipsniu siūlomos nustatyti specialios sąlygos, pavyzdžiui, administracinių paslaugų teikimo prioriteto tvarka taisyklė (15⁵ straipsnio 3 dalis), užsieniečių įdarbinimo išimtinė tvarka nuostatos (15⁵ straipsnio 9 dalis), sudaro išskirtines sąlygas verslui ir išskiria stambius projektus iš kitų investicijų rūšių.

Lydraštyje pateikiama informacija, nurodanti, jog teisinio reguliavimo poveikio vertinimas „neatliekamas, kadangi Įstatymų projektais *nenumatoma iš esmės keisti teisinio reguliavimo*“ yra netiksli. Atsižvelgiant į tai, kad nustatomas iš esmės naujas teisinis reguliavimas stambių projektų atžvilgiu ir su tuo susijusios teisinio reguliavimo išimtys ir lengvatos, *turėtų būti atliktas išsamus teisinio reguliavimo poveikio vertinimas*.

2. Atkreipiame dėmesį į tai, kad Investicijų įstatymo projekte ir kartu su juo teikiamuose kituose įstatymų projektuose nenuosekliai įtvirtinamos teisės normų konkurencijos taisyklės, pvz. konkurencijos taisyklės įtvirtinamos Lietuvos Respublikos žemės, Lietuvos Respublikos miškų, Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties ir kt. įstatymuose, tačiau neįrašomos Lietuvos Respublikos statybos, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymuose. Be to, nuoseklumo pasigendama ir ta prasme, kad, pvz., Žemės įstatyme įtvirtinama šio ir Investicijų įstatymo normų konkurencijos taisyklė, tačiau nėra įtvirtinta nuostatų, apibrėžiančių Žemės įstatymo nuostatų santykį su anksčiau įtvirtintomis kituose, specialiuosiuose Žemės įstatymo atžvilgiu, įstatymuose. Teikiami įstatymų projektai peržiūrėtini šiuo aspektu.

3. Investicijų įstatymo projekto 2 straipsnis tikslintinas pagal Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2013 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 1R-298 „Dėl Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų patvirtinimo“ patvirtintų Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų (toliau – Rekomendacijos) 45 punkto reikalavimus.

4. Siekiant didesnio teisės akto nuostatų tikslumo Investicijų įstatymo projekto 2 straipsniu siūlomuose įtvirtinti Investicijų įstatymo 2 straipsnio 24 dalies 2 punkte ir 15⁴ straipsnio

rengimo rekomendacijų patvirtinimo“ patvirtintų Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų (toliau – Rekomendacijos) 45 punkto reikalavimus.

4. Siekiant didesnio teisės akto nuostatų tikslumo Investicijų įstatymo projekto 2 straipsniu siūlomuose įtvirtinti Investicijų įstatymo 2 straipsnio 24 dalies 2 punkte ir 15⁴ straipsnio 3 dalies 2 punkte numatomi rodikliai formuluotini ne kaip neišvengiami faktai ateityje, bet kaip investuotojo įsipareigojimai.

5. Investicijų įstatymo projekto 3 straipsnio 1 dalies pakeitimais atsisakius reikalavimo pramonės parko teritoriją numatyti teritorijų planavimo dokumente, lieka neaišku, kuo remdamasi Vyriausybė nustatys tokios teritorijos ribas, kadangi galiojantys teritorijų planavimo reglamentavimo teisės aktai kitokių nei teritorijų planavimo dokumentų teritorijoms planuoti nenumato, o Investicijų įstatymo projekte neformuluojamos nuorodos į kitus įstatymus ar įgaliojimai Vyriausybei patvirtinti pramonės parkų ribų identifikavimo tvarką ar pan. Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, siūlome tikslinti Investicijų įstatymo projektą arba siūlomų keitimų atsisakyti.

6. Aiškinamajame rašte nepagrįstas Investicijų įstatymo projekto 3 straipsnio 2 dalies siūlymas atsisakyti nuostatos dėl privatiems subjektams priklausančių žemės sklypų įtraukimo į pramonės parko teritoriją, todėl lieka neaiškūs Investicijų įstatymo projekto rengėjų tikslai. Jei įstatymo projektu siekta atsisakyti privačios žemės įtraukimo į pramonės parko teritoriją apskritai, peržiūrėtinos ir kitos Investicijų įstatymo 9¹ straipsnio nuostatos, kuriose minimi privačios žemės sklypai. Jeigu ketinta atsisakyti tik rašytinio sutikimo, toks siūlymas kelia abejonių dėl jo suderinamumo su Konstitucijoje įtvirtintu nuosavybės teisės apsaugos principu. Siūlome šiais aspektais papildomai įvertinti keitimą ir atitinkamai tikslinti Investicijų įstatymo projekto 3 straipsnį ir (ar) aiškinamąjį raštą.

7. Tikslintinas Investicijų įstatymo projekto 5 straipsniu dėstomo Investicijų įstatymo 13 straipsnio 1 dalies 7 punkto pakeitimo dėstymas, kadangi pasiūlytas dėstymas nesukuria jokios pridėtinės vertės, t. y. nenustato jokių įstatymų taikymo prioritetų, konkurencijos taisyklių ar pan., o tik atkartoja Konstitucijoje įtvirtintą pareigą laikytis įstatymų (apsiribojant tik dalimi jų).

8. Tikslintina Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁴ straipsnio 1 dalies nuostata <...*taip pat stambaus projekto investicijų sutartyje stambiems projektams taikomos šio įstatymo 15⁵ straipsnyje ir kituose teisės aktuose nustatytos specialios investavimo ir verslo sąlygos, įskaitant mokesčines lengvatas, nustatomos Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka...*>, kadangi neaiškus jos santykis su 15⁵ straipsnio 1 dalimi, be to, nuostata kritikuotina atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo doktriną (pavyzdžiui, 2008 m. kovo 5 d., 2008 m. kovo 15 d. nutarimai ir kt.), pagal kurią yra konstatuota, jog esminiai reikalavimai, draudimai, ribojimai, subjektų teisės ir pareigos *turi būti įtvirtinti įstatymu*.

9. Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁴ straipsnio 2 dalis tikslintina aiškiai įvardijant, kas – Vyriausybė ar jos įgaliota institucija, bus stambaus projekto investicijų sutarties šalis.

10. Neaiškus Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁴ straipsnio 4 dalies 5 punkte nustatyto termino santykis su nurodytuoju Investicijų įstatymo projekto 2 straipsniu siūlomoje įtvirtinti Investicijų įstatymo 2 straipsnio 24 dalyje.

11. Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁴ straipsnio 4 dalies formuluotė tikslintina, kad nebūtų suprantama kaip įpareigojanti stambaus projekto investicijų sutarties pasirašymo metu turėti siūlomoje įtvirtinti Investicijų įstatymo 2 straipsnio 24 dalyje nurodytą žmoniškųjų išteklių skaičių.

12. Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁵ straipsnio 1 dalies pirmasis sakinyss papildytinas nurodant specialiųjų investavimo ir verslo sąlygų taikymo termino pradžią (susiejant ją su stambaus projekto pripažinimo valstybei svarbiu projektu), kadangi stambaus projekto sutarties sudarymo ir projekto įtraukimo į valstybei svarbių projektų sąrašą data gali skirtis. Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁵ straipsnio 1 dalies antrasis sakinyss

13. Pagal Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo 7 straipsnio 1 dalį valstybės turto savininko funkcijas įgyvendina Lietuvos Respublikos Seimas ir Vyriausybė įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka. Kadangi įstatymu siūlomos lengvatos be kita ko yra susijusios su valstybės turto (žemės, miškų, pajamų iš pelno mokesčio) perdavimu ar suteikimu naudotis lengvatine tvarka, o siūlomos lengvatos apims ne vienos, bet kelių institucijų reguliavimo sritis (švietimas, mokesčiai, miškų valdymas, užsieniečių teisinė padėtis) nepritartina 15⁵ straipsnio 2 dalies siūlymui, pagal kurį stambūs projektai būtų laikomi valstybei svarbiais projektais iš esmės vienai Vyriausybės įgaliotai institucijai nusprendus dėl investicijų sutarties sudarymo ir įstatymo numatytų lengvatų taikymo. Siūlome nustatyti tokį reguliavimą, kuriuo būtų užtikrintas ne vien investicijų projekto veiklos apimčių, bet ir tokių kriterijų kaip projekto nauda visai visuomenei ar didžiajai jos daliai, nacionalinio saugumo ir viešosios tvarkos interesai, investicijų šaltinio vertinimas užsienio politikos plotmėje ir pan., įvertinimas prieš priimant sprendimą sudaryti (atsisakyti sudaryti) stambaus projekto investicijų sutartį.

14. Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁵ straipsnio 2 dalies formuluotė („jeigu nėra nustatytas stambaus projekto tęstinumo laikotarpis“) kritikuotina atsižvelgiant į Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁴ straipsnio 4 dalies 5 punktą, nustatantį, kad stambaus projekto investicijų sutartyje *turi būti* nurodomas stambaus projekto tęstinumo laikotarpio pabaigos terminas.

15. Atsižvelgiant į stambių projektų apimtį, tikėtina, kad bet kokių administracinių paslaugų suteikimui, sprendimų priėmimui pagrįstai būtų reikalinga daugiau laiko dokumentų vertinimui nei paprastų projektų atvejais. Pažymėtina, kad terminų (Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁵ straipsnio 3, 4 dalys ir kitos sutrumpintus terminus nustatančios nuostatos) trumpinimas galėtų turėti neigiamų pasekmių dėl kokybės, vertinimo išsamumo. Pastebėtina, kad termino pratęsimo galimybė taip pat nenumatyta.

16. Vertinant Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁵ straipsnio 3 dalies nuostatą, jog „viešojo administravimo subjektai stambiam projektui įgyvendinti reikalingas administracines paslaugas <...> suteikia ir individualius administracinius aktus priima prioriteto tvarka per kuo trumpesnę terminą“, svarstyta, ar visais atvejais praktikoje būtų aišku, kokie prašymai ir kreipimaisi būtų laikomi „svarbiu projektui įgyvendinti reikalingais“. Siūlytina sukonkretinti atvejus, dėl kurių sprendimai turėtų būti priimami greičiau.

17. Pagal Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁵ straipsnio 4 dalies 2 punktą *Ūkio ministerijos iniciatyva* būtų koreguojami *savivaldybės lygmens bendrieji planai* ir savivaldybės administracijos direktorius priimtų sprendimą dėl plano koregavimo arba motyvuotai jį atmesti. Koreguojant savivaldybės lygmens bendrąjį planą Ūkio ministerijos iniciatyva, tai būtų finansuojama iš valstybės biudžeto asignavimų. Siūlytina įvertinti siūlomą reguliavimą valdžių atskyrimo principo aspektu, ypač atsižvelgiant į tai, kad teritorijų planavimas ir bendrojo plano tvirtinimas yra savarankiškoji savivaldybių funkcija (Vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnis).

18. Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁵ straipsnio 4 dalies 3 punkto formuluotė, leidžianti pasirinkti tvarką, pagal kurią būtų rengiami ar keičiami teritorijų planavimo dokumentai, yra teisiškai ydinga. Siekiant vienodų procedūrų vykdymo ir vienodos praktikos formavimo, siūlytina nustatyti vienodą ir aiškią tvarką teritorijų planavimo dokumentų rengimui.

19. Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁵ straipsnio 5 dalies 1 punkto ir Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁵ straipsnio 10 dalies 2 punktas nuostatos kelia abejonių stambų projektą įgyvendinančio subjekto teisėtų lūkesčių užtikrinimo ir rizikų pasiskirstymo tarp šalių aspektais. Viena vertus, nuostatos, skatinančios pradėti statybos ar kadastro duomenų nustatymo darbus, skatina investuoti nesant aiškumo, kad investicijos galės būti tęsiamos priėmus galutinius sprendimus dėl statinio projekto (kitų privalomų statinio projekto dalių) ar teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo, kita vertus, netiesiogiai apribojamos valstybės institucijų galimybės nešališkai spręsti dėl minėtų dokumentų tvirtinimo ar derinimo esant

padarytoms investicijoms ir įvertinant galimą žalą tiek investuotojui, tiek valstybei, kaip stambaus projekto investicijų sutarties šaliai. Siūlome papildomai įvertinti tokių pakeitimų tikslingumą, ir, jeigu būtų apsispręsta pasilikti prie siūlomų keitimų, Investicijų projektą papildyti nuostatomis dėl keitimais sąlygotų rizikų tarp šalių paskirstymo.

20. Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁵ straipsnio 7 dalis tikslintina siekiant aiškumo, ar kalbant apie investicijų sutartį ir infrastruktūros sutartį turima omenyje ta pati sutartis. Be to, neaiškus infrastruktūros, reikalingos *tik* įgyvendinti stambų projektą, perdavimo savivaldybei tikslas. Siūlome patikslinti Investicijų įstatymo projektą ir (ar) papildyti jo lydimojusius dokumentus.

21. Aiškinamajame rašte, be kita ko, nurodoma, kad priėmus siūlomus projektus būtų sukurama *papildomų darbo vietų*, augtų vidutinis darbo užmokestis ir pan., taip pat nustatomas reikalavimas investuotojui įsteigti ne mažiau kaip 200 naujų darbo vietų. Tačiau vertinant Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁵ straipsnio 9 dalimi siūlomą reguliavimą, darytina prielaida, kad siūlomu reguliavimu iš esmės siekiama sukurti palankesnes sąlygas *užsieniečiams* įdarbinti ir tuomet aiškinamajame rašte nurodomi *tikslai nebus pasiekti*. Pastebėtina, kad Investicijų įstatymo projekte nėra jokių sąlygų dėl įdarbinamų užsieniečių ar vietinių žmonių skaičiaus nustatymo investicijų sutartyje, todėl pagal siūlomą reguliavimą visi įdarbinami asmenys galėtų būti užsieniečiai. Siūlytina įvertinti galimybę nustatyti tokį reguliavimą, pagal kurį nepažeidžiant laisvo darbuotojų judėjimo principo, įtvirtinto Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo, būtų skatinamas Lietuvos gyventojų įdarbinimas ir didinamas vietinių žmonių užimtumas.

22. Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁵ straipsnio 9 dalyje nurodoma, kad dalyviai ir vadovas *atleidžiami nuo pareigos įsigyti leidimą dirbti*. Visų pirma, neaišku, *kokiais argumentais* yra grindžiama siūloma išimtis, *kodėl* turėtų būti ji nustatoma vadovams ir dalyviams (pažymėtina, kad jie net nėra juridinio asmens darbuotojai) ir koks tokios išimties tikslas. Taip pat, kokie asmenys būtų laikomi *vadovais* šio įstatymo kontekste (pagrindinės įmonės, padalinio ar visi, užimantys vadovaujančias pareigas).

23. Investicijų įstatymo projektu siūlomame įtvirtinti 15⁵ straipsnio 9 dalies 2 punkte minimas atvejis, kai „darbuotojas turi teisę dirbti pas investuotoją *kitu teisiniu pagrindu*“. Svarstytina, koks kitas teisinis pagrindas galėtų būti, koks atvejis turimas omenyje.

24. Investicijų įstatymo projektu siūlomame įtvirtinti 15⁵ straipsnio 9 dalies 2 punkte taip pat nustatoma, kad tuo atveju, jei „atsisakyta išduoti leidimą gyventi, kitą dieną *nutraukia darbo sutartį* su šiuo darbuotoju“. Neaišku, ar šiuo atveju atsižvelgiant į Darbo kodekso 53 straipsnio 7 punkto nuostatą siekiama įstatymu nustatyti specialų darbo sutarties nutraukimo atvejį (tokiu atveju siūlytina projektą papildyti nurodant išpėjimo dėl darbo sutarties nutraukimo tvarką, darbo sutarties nutraukimo tvarką, išeitinės kompensacijos mokėjimo tvarką ir kitas sąlygas). Jei visgi šiuo atveju manome, kad darbo sutartys galėtų būti nutrauktos Darbo kodekso 60 straipsnio 1 dalies 6 ar 7 punktuose numatytais pagrindais, tuomet siūlytina šiuos aspektus paaiškinti aiškinamajame rašte.

25. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties nustato kelių rūšių suteikiamus leidimus gyventi – leidimas gyventi, leidimas nuolat gyventi, leidimas laikinai gyventi. Siūlytina patikslinti Investicijų įstatymo projektu siūlomame įtvirtinti 15⁵ straipsnio 9 dalies 2 punktą (bei peržiūrėti kitas nuostatas) jame minint tikslų suteikiamo leidimo pavadinimą ir papildyti lydimojusius dokumentus (aiškinamąjį raštą).

26. Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁵ straipsnio 9 dalies 3 punkto formuluotė „atleidžiami nuo pareigos pateikti dokumentą <..>“ tikslintina, nurodant, *kam* teikiamas dokumentas.

27. Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁵ straipsnio 9 dalyje nustatomas *1 mėnesio* terminas prašymo pakeisti ar išduoti leidimą išnagrinėjimui. Siūlytina įvertinti šio termino santykį su šio straipsnio 3 dalyje įtvirtinta pareiga viešojo administravimo subjektui administracines paslaugas suteikti ir individualius teisės aktus priimti *ne vėliau kaip per 3 darbo dienas* nuo dokumentų gavimo, taip pat 16 pastabos kontekste.

28. Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁵ straipsnio 10 dalies 1 punktas peržiūrėtinas šiais aspektais: *pirma*, papildomai numatomas servitutų nustatymo administraciniu aktu atvejis – stambiais projektams įgyvendinti – kelia abejonių dėl atitikties nuosavybės teisės apsaugos ir proporcingumo principams. Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje pažymima, kad nuosavybės teisės apribojimai turi būti būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises, teisėtus interesus bei laisves, Konstitucijoje įtvirtintas vertybes ir konstituciškai svarbius tikslus; nuosavybės teisių apribojimai turi nepažeisti proporcingumo principo – įstatymuose nustatytos priemonės turi atitikti siekiamus visuomenei būtinus ir konstituciškai pagrįstus tikslus (Konstitucinio Teismo 2013 m. gruodžio 20 d. nutarimas). Pažymėtina, kad šiuo metu privačios žemės sklypams servitutai administraciniu aktu nustatomi dviem Žemės įstatymo 23 straipsnio 2 dalies 3 ir 4 punktuose nustatytais atvejais, kuomet akcentuojamas gyventojų *bendram naudojimui* skirtų teritorijų naudojimo poreikis (viešieji poreikiai, visuomenės interesai), bet ne vienos grupės arba vieno asmens (šiuo atveju investuotojo) interesai (pageidavimas naudotis svetimu daiktu dėl naudingumo, patogumo ir pan.), kaip iš esmės yra siūloma nustatyti įstatymo projekte; *antra*, stambiam projektui įgyvendinti nustatomi servitutai dėl savo apimties (didelis eismo srautas, stambi inžinerinė infrastruktūra, sąlygojanti dideles ribojančias apsaugos zonas), ir dėl itin supaprastintų jų nustatymo procedūrų (*supaprastintas teritorijų planavimas, savivaldybės skatinamos numatyti teritorijas stambiais projektams, servitutas nustatomas administraciniu aktu*) gali neproporcingai apriboti privataus žemės sklypo savininko galimybę naudotis nuosavu žemės sklypu, taip pažeidžiant nuosavybės teisės esmę, kas yra tolygu jos neigimui (Konstitucinio Teismo 1996 m. balandžio 18 d. nutarimas). *Trečia*, administracinio akto kaip vienintelio galimo servituto nustatymo būdo įtvirtinimas apriboja galimybę derinti interesus panaudojant optimalias šalių susitarimo galimybes; *ketvirta*, pabrėžtina, kad nepriėmus siūlomo teisinio reguliavimo, investuotojui išliktų teisė į servituto nustatymą sandoriu ir teismo sprendimu. Atkreiptinas dėmesys, kad netgi servitutą nustačius administraciniu aktu, asmeniui išlieka teisė apskusti tokį aktą, todėl dažnu atveju nebūtų pasiektas projekto rengėjų tikslas servituto nustatymo procedūras atlikti per trumpesnę laiką.

29. Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁵ straipsnio 10 dalies 3 punkto pakeitimams, kuriais siūloma žemę paimti visuomenės poreikiams ar prieš terminą nutraukti žemės nuomos ar panaudos sutartis pagal savivaldybės lygmens teritorijų planavimo dokumentus, nepritartina dėl motyvų, išdėstytų Žemės įstatymo projektui pateiktoje antroje pastaboje.

30. Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁵ straipsnio 10 dalies 4 punktu siūloma numatyti galimybę valstybinės žemės nuomos ar pardavimo sąlygas nustatyti stambaus projekto investicijų sutartyje. Atkreiptinas dėmesys, kad esminės valstybės turto - žemės sklypo valdymo, naudojimo ir disponavimo juo sąlygos turėtų būti įtvirtintos įstatymo lygmeniu. Konstitucinis Teismas 2003 m. rugsėjo 30 d. nutarime pažymėjo: „Konstitucijos 128 straipsnio 2 dalies nuostata, kad valstybinio turto valdymo, naudojimo ir disponavimo tvarką nustato įstatymas, reiškia, kad valstybei nuosavybės teise priklausančio turto perdavimas kitų subjektų nuosavybėn turi būti grindžiamas įstatymu, kad įstatymuose turi būti *inter alia* nustatytos valstybinės institucijos, turinčios teisę priimti sprendimus dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto perdavimo kitų subjektų nuosavybėn, ir šių institucijų įgaliojimai perduoti minėtą turtą, taip pat šio turto perdavimo sąlygos ir tvarka.“ Siūloma nuostata papildomai įvertintina ir galimų neigiamų pasekmių valstybei prasme. Atkreipiame dėmesį, kad neįgyvendinus projekto, investuotojas galėtų nepagrįstai praturtėti lengvatine tvarka įsigijęs ar išsinuomojęs valstybinę žemę, juolab, kad jokių neigiamų pasekmių investuotojui šiuo atveju įstatymų projektuose nenumatoma. Dėl galimybės įstatymo nustatytais atvejais nutraukti valstybinės žemės nuomos santykius ir sugrąžinti santykius į pradinę padėtį, siūlytina atsisakyti lengvatinio valstybinės žemės perleidimo, apsiriboti lengvatine valstybinės žemės nuoma ir Investicijų įstatymo projektą papildyti valstybinės žemės nuomos nutraukimo sąlygomis nutraukus stambaus projekto investicijų sutartį.

31. Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁵ straipsnio 10 dalies 5 punktas papildomai įvertintinas jo atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai aspektu. Konstitucinis Teismas 1998 m. birželio 1 d. nutarime yra konstatavęs, kad miškas yra vienas pagrindinių gamtos turtų. Jis yra vienos bendros ekologinės sistemos dalis, tarnauja visuomenės ir žmonių gerovei, saugo kraštovaizdžio stabilumą, gerina aplinkos kokybę. Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad įstatymų leidėjas pagal Konstituciją, *inter alia* jos 23, 54 straipsnius, įstatyme nustatydamas aiškius miško žemės pavertimo kitomis naudmenomis kriterijus, turi paisyti viešojo intereso (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d., 2009 m. birželio 22 d. nutarimai). Investicijų įstatymo projekto nuostatomis siūloma supaprastinti miško žemės pavertimo kitomis naudmenomis procedūras, tuo iš esmės apribojant suinteresuotos visuomenės galimybes dalyvauti teritorijų planavimo, kurio metu numatoma miškus paversti kitomis naudmenomis procese, ir tuo pačiu ginti savo interesus. Komercinės paskirties teritorijų formavimas sukuria prielaidas miškų urbanizavimui, apriboja visuomenės prieinamumą prie miškų ir jo išteklių naudojimą, todėl, abejotina, ar siūlomos nuostatos atitinka miškų tinkamą, racionalų naudojimą ir apsaugą, t. y., Konstitucijos ginamą viešąjį interesą. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, svarstyтина, ar miško žemės pavertimo kitomis naudmenomis procedūrų supaprastinimas prisidėtų prie miško kaip Konstitucijos ginamos vertybės išsaugojimo bei atitiktų viešąjį interesą. Pažymėtina, kad aptariamuoju atveju miškai iš valstybinės reikšmės miškų sąrašų būtų išbraukiami ne dėl to, kad prarastų savybes (nebeatitiktų kriterijų), dėl kurių buvo į tokius sąrašus įtraukti ir dėl kurių jiems buvo suteikta išskirtinė teisinė apsauga, o tik dėl tam tikros asmenų grupės ar valstybės ekonominių interesų.

32. Abejotina Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁵ straipsnio 10 dalies 6 punktu siūlomo reguliavimo, kiek jis susijęs su valstybės galimybe prisiimti pareigą privačiam asmeniui atlyginti nuostolius dėl stambaus investuotojo naudai nustatyto servituto, proporcingumu ir pagrįstumu. Siūlome šios nuostatos atsisakyti ir (arba) papildyti aiškinamąjį raštą.

33. Švietimo įstatymo 5 straipsnio 2 punktas įtvirtina švietimo sistemos *kontekstualumo principą* – švietimo sistema yra glaudžiai susieta su krašto ūkinės, socialinės, kultūrinės raidos kontekstu, kartu su juo atsinaujina ir atitinka nuolat kintančias visuomenės reikmes. Atsižvelgiant į tai, turi būti nuolat vykdomas visų sričių ūkio ir verslo stebėjimas, pagal kurių poreikį nustatomas reikalingos kvalifikacijos specialistų poreikis. Profesinio mokymo įstatymo 18 straipsnio 1 dalis nustato, kad „atitinkamais metais priimamų į profesinio mokymo įstaigas mokinių preliminarų skaičių pagal Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių iki kiekvienų metų vasario 2 dienos nustato Vyriausybė, atsižvelgdama į valstybės ir savivaldybės ūkinės ir socialinės plėtros poreikius, įvertinusi nacionalinės žmogiškųjų išteklių stebėsenos informaciją, regionų plėtros tarybų siūlymus ir valstybės finansines galimybes“. Šiame kontekste manytina, kad atskirų stambių projektų išskyrimas ir išimtinis reguliavimas Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁵ straipsnio 11 dalyje yra *nepagrįstas ir netikslingas*.

34. Pastebėtina, kad Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁵ straipsnio 11 dalyje yra nustatoma pareiga atsakingoms institucijoms inicijuoti formaliojo profesinio mokymo programų pakeitimus ar naujų programų rengimą, tačiau investuotojui nėra nustatoma pareiga (ar jo įsipareigojimas) šiuos specialistus (ar dalį jų) *įdarbinti*. Todėl įvykdžius reikalaujamus pokyčius – švietimo programų pakeitimus, jas baigę specialistai gali būti nepaklausūs darbo rinkoje. Be to, reikia įvertinti ir specialisto parengimui/kvalifikacijos įgijimui reikalingą laiko tarpą, kuriam suėjus, tikėtina, bus galimai pasibaigęs ir projekto įgyvendinimo laikotarpis. Manytina, kad švietimo programų adaptavimas ir reikiami pakeitimai turi būti atliekami įvertinus plataus masto poreikį valstybiniu mastu, o ne siekiant tenkinti konkretaus stambaus investuotojo poreikius.

35. Tarpusavyje derintinos Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁵ straipsnio 3 dalies (viešojo administravimo subjektai stambiam projektui įgyvendinti reikalingas administracines paslaugas <...> suteikia ir individualius teisės aktus priima prioriteto tvarka per kuo trumpesnę laiką, tačiau visais atvejais *ne vėliau kaip per 3 darbo dienas*“) ir 15⁶ straipsnio 1 dalies („viešojo administravimo subjektai <...> užtikrina administracinių sprendimų priėmimą ir

administracinių paslaugų teikimą *teisės aktų nustatytais terminais*“) nuostatos. Atsižvelgiant į tai, kad kituose teisės aktuose gali būti nustatyti kitokie viešojo administravimo subjektų teikiamų paslaugų terminai, tam tikrais atvejais galėtų kilti minėtų teisės normų konkurencija.

36. Pastebėtina, kad Investicijų įstatymo projektu nėra nustatomos jokios investicijų sutarties nevykdymo ir įsipareigojimų nesilaikymo *pasekmės (pagal 15⁴ straipsnio 4 dalies 6 ir 8 punktus atsakomybės sąlygas siūloma nustatyti vien tik investicijų sutartyje, 15⁶ straipsnio 3 dalies 3 punkte tik įtvirtinama stambaus projekto koordinatoriaus pareiga kontroliuoti, kaip vykdoma investicijų sutartis)*. Atsižvelgiant į tai, kad siūlomu reguliavimu siūloma įtvirtinti palankesnes sąlygas būtent stambiems projektams, turėtų būti taip pat nustatomas mechanizmas, kokių veiksmų ir procedūrų turėtų būti imamasi, jei įsipareigojimai nėra vykdomi, įstatymas papildytinas bent jau esminėmis atsakomybės sąlygomis, kurios leistų valstybei kompensuoti dėl sudarytų ypatingų sąlygų patirtus nuostolius, negautas pajamas.

37. Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁶ straipsnyje siūloma įtvirtinti koordinatoriaus pareigybę. Jis vykdytų išvardijamas funkcijas, kurios savo esme būtų skirtos investuotojo įsikūrimui Lietuvoje palengvinti (15⁶ straipsnio 3 dalies 6, 9 punktai) ir imperatyviems nurodymams viešojo administravimo subjektams duoti (15⁶ straipsnio 3 dalies 8 punktas, 7, 8 dalis). Manytina, kad koordinatorius galėtų atlikti tik koordinavimo, konsultavimo funkcijas neteikdamas imperatyvių reikalavimų ar nurodymų nepavaldiems viešojo administravimo subjektams.

38. Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁶ straipsnio 3 dalies 8 punkte ir 7 dalyje įtvirtinamos funkcijos dubliuoja viena kitą.

39. Abejotinas Investicijų įstatymo projektu siūlomo įtvirtinti 15⁶ straipsnio 6 dalyje minimo komiteto sudarymo tikslingumas, nes nėra aiški jo paskirtis, galimai priimami sprendimai (rekomendacijos). Pažymėtina, kad nėra įtvirtinamos komiteto rekomendacijų nevykdymo pasekmės, todėl šis reguliavimas gali būti neveiksmingas. Siūlytina įvertinti komiteto sudarymo tikslingumą ir jo atsisakyti arba iš esmės tikslinti ir pagrįsti šį reguliavimą.

40. Siūlytina paaiškinti, koku tikslu siūloma nustatyti išimtis dėl „šio įstatymo 2 straipsnio 1 dalies, 3 straipsnio ir 5 straipsnio 1 dalies nuostatų“ Investicijų įstatymo projekto 7 straipsnio 3 dalyje. Manytume, kad tikslinga įtvirtinti tik išimtį dėl Investicijų įstatymo projekto 3 straipsnio 2 dalies, nes dėl jos yra nustatoma specialioji taisyklė 7 straipsnio 4 dalyje.

41. Investicijų įstatymo projekto 7 straipsnio 6 dalyje siūlytina tikslinti formuluotę, nes 3 straipsnio 2 dalyje, į kurią nukreipia ši nuostata, nėra įtvirtintų nuostatų, kurios galėtų būti taikomos pramonės parkų teritorijoms ar jų dalims.

Dėl Žemės įstatymo projekto

1. Žemės įstatymo projekto 2, 3 ir 4 straipsnių pakeitimais siūloma išbraukti valstybei svarbius projektus apibūdinančius kriterijus bei pripažįstančias institucijas. Siekdami kad sąvoka „valstybei svarbus projektas“ nebūtų suprantama kaip vertinamojo pobūdžio, siūlome ją apibrėžti Žemės įstatyme, arba sąvoką, naudojamą Žemės įstatymo projekte, papildyti nuoroda į ją apibrėžiantį kitą įstatymą (bent jau sąvoką naudojant pirmą kartą).

2. Dėl galimo nesuderinamumo su Konstitucijoje įtvirtintu nuosavybės teisės neliečiamumo principu, nepritartina Žemės įstatymo 45 – 48 straipsnių pakeitimams, kuriais siūloma įtvirtinti nekonkrečią, itin plataus turinio nuorodą į kituose įstatymuose nurodytus teritorijų planavimo dokumentus. Atkreipiame dėmesį, kad ši nuoroda apimtų ir tokius itin smulkaus mastelio, bendro pobūdžio veiklos kryptis ir prioritetus didelėse teritorijose, bet ne konkrečiuose nuosavybės teisės objektuose – žemės sklypuose, nustatančius valstybės ar savivaldybės lygmens teritorijų planavimo dokumentus (*kelių milimetrų nuokrypis valstybės ar savivaldybės lygmens teritorijų planavimo dokumente gali lemti kelių šimtų metrų pokytį vietovėje*). Dėl išvardytų priežasčių siūlomi keitimai nesuderinami su galiojančio Žemės įstatymo reikalavimais dėl žemės konkrečios vietos ir ploto motyvuoto pagrindimo konkretizavimo ir detalizavimo, konkretaus sklypo būtinumo pagrindimo teritorijų planavimo dokumente, pagal kurį žemės sklypas paimamas

visuomenės poreikiams. Pažymėtina, kad pagal Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo doktriną, visuomenės poreikiai, kuriems pagal Konstitucijos 23 straipsnio 3 dalį paimama nuosavybė – tai visuomet *konkretūs ir aiškiai išreikšti* visuomenės poreikiai *konkrečiam* nuosavybės objektui (*Konstitucinio Teismo 2001 m. balandžio 1 d. nutarimas*). Todėl teritorijų planavimo dokumentai, kuriuose sprendžiamas žemės paėmimo visuomenės poreikiams klausimas, turėtų būti patys detaliesi, leidžiantys geriausiai identifikuoti paimamo žemės sklypo vietą, plotą, nuosavybės teisės apribojimų mastą ir tuo pačiu užtikrinti tinkamą Konstitucijos garantuojamos teisės ginti savo interesus (*dalyvaujant teritorijų planavimo dokumento viešinimo procedūrose, užtikrinant galimybę ginčyti konkrečius sprendinius*) įgyvendinimą. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūlytina Žemės įstatymo projekto 4 – 7 straipsniuose siūlomas įtvirtintas naujas nuostatas konkretizuoti nurodant teritorijų planavimo dokumentų lygmenį (*ne aukštesnį nei vietovės*) ar konkretų teritorijų planavimo dokumentą (*pvz. Valstybei svarbių projektų teritorijų planavimo dokumentą*), arba Žemės įstatymo 45 – 48 straipsnių keitimo atsisakyti.

Dėl Teritorijų planavimo įstatymo projekto

Teritorijų planavimo įstatymo įsigaliojimo terminas suderintinas su Investicijų įstatymo projekto 7 straipsnyje nustatytais terminais. Be to, teritorijų planavimo įstatymo projekto lyginamasis variantas tikslintinas pagal Rekomendacijų 113.3 papunkčio reikalavimus.

Dėl Vertinimo įstatymo projekto

1. Vertinimo įstatymo projekte dėstomoje 8 straipsnio 5 dalį siūlytina pildyti, numatant programos galiojimo 3 metus pasekmes.

2. Vertinimo įstatymo projekte dėstomoje 10 straipsnio 5¹ dalyje nurodomas atvejis, kai „taryba priima neigiamą motyvuotą sprendimą dėl planuojamos ūkinės veiklos galimybių“. O toliau teigiama, kad „procedūros negali būti tęsiamos, kol galioja savivaldybės tarybos sprendimas“. Siūlytina tikslinti šią nuostatą atsižvelgiant į tai, kad tarybos priimto sprendimo galiojimo terminas nėra nustatomas

3. Siūlytina suvienodinti Vertinimo įstatymo projekte dėstomoje 10 straipsnio 5¹ dalyje vartojamas sąvokas – tarybos neigiamas motyvuotas sprendimas, savivaldybės tarybos priimtas sprendimas, savivaldybės tarybos sprendimas, jei turimas omenyje tas pats savivaldybės tarybos priimtas sprendimas dėl planuojamos ūkinės veiklos galimybių.

Dėl Pelno mokesčio įstatymo projekto

1. Pelno mokesčio įstatymo projekte (pastaba taikytina 58 straipsnio 16² ir 16³ dalių atžvilgiu) nustatoma lengvata taikoma juridiniams asmenims, *vykdantiems stambių projektų*, įtrauktą į stambių projektų sąrašą, ir atitinkantiems nustatytas sąlygas. Tačiau, pažymėtina, kad nustatomas investicijų kiekio, įdarbinamų asmenų ir kitas sąlygas gali atitikti ir juridinis asmuo, kuris investuoja į projektą, neturintį stambiaus projekto statuso. Toks reguliavimas, nustatantis skirtingas sąlygas asmenims, vienodai atitinkantiems sąlygas, ir išskiriantis vieną subjektų kategoriją (būtent stambius projektus), neatitiktų asmenų lygiateisiškumo principo.

2. Pagal Investicijų įstatymo projekte dėstomos 15⁵ straipsnio 1 dalies nuostatas pelno mokesčio lengvata, nustatyta šio straipsnio 12 dalyje, taikoma – „ne ilgiau kaip iki stambiaus projekto tęstinumo laikotarpio pabaigos termino“. Atsižvelgiant į tai, Pelno mokesčio įstatymo projekte taip pat turi atsispindėti ši sąlyga.

3. Pelno mokesčio įstatymo projekte (pastaba taikytina 58 straipsnio 16² ir 16³ dalių atžvilgiu) nustatyta, kad „šioje dalyje nustatyta lengvata taikoma tik tuo atveju, kai juridinis asmuo turi *auditoriaus išvadą*“. Siūlytina projekte nustatyti, kada ši išvada turi būti išduota, kad būtų aktualūs joje užfiksuoti faktai.

4. Vertinant Pelno mokesčio įstatymo projekto nuostatą, pagal kurią tuo atveju, „jeigu juridinio asmens privačių kapitalo investicijų suma sumažėja ir nebesiekia 30 milijonų eurų, <...>

ir (arba) vidutinis darbuotojų skaičius mokestiniais metais tampa mažesnis kaip 200, lengvata *metaikoma tą mokestinį laikotarpį* <...> ir lengvatos taikymas *atnaujinamas tą mokestinį laikotarpį* <...>“, siūlytina įvertinti ir paaiškinti, kaip bus stebima ir vertinama atitiktis šiai nuostatai praktikoje. Pavyzdžiui, jei šie rodikliai sumažėtų mokestinio laikotarpio pradžioje, o pasiektų reikiamas ribas mokestinio laikotarpio pabaigoje – kaip būtų vertinama atitiktis reikalaujamai sąlygai (ar už visą mokestinį laikotarpį), bei kas ir koku periodišku vykdytų atitikties šioms sąlygoms stebėseną.

Dėl Užimtumo įstatymo projekto

Užimtumo įstatymo projekto 2 straipsnyje siūlytina atsisakyti nekonkrečios ir netikslios formuluotės „ir nėra *kito* teisinio pagrindo dirbti pas investuotoją“ arba išvardinti visus galimus atvejus, kai taikoma nustatoma išimtis.

Dėl Įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties projekto ir dėl Miškų įstatymo projekto papildomų pastabų neturime.

Kiti pastebėjimai

1. Investicijų įstatymo projekto ir su juo pateiktų derinti kitų įstatymų projektų įsigaliojimo terminai nustatomi dvejopi: 2019 sausio 1 d. ir 2019 m. liepos 1 d. Nurodytieji terminai peržiūrėtini jų realumo (ypač atkreipiant dėmesį, kad ir 2019 sausio 1 d. įsigaliosiantiems pakeitimams būtų reikalinga priimti įstatymų įgyvendinamuosius teisės aktus, valstybės pagalbos priemonės notifikuoti Europos Komisijai ir gauti jos pritarimą) ir atitiktis Lietuvos Respublikos Teisėkūros pagrindų įstatymo 20 straipsnio 4 dalyje įtvirtintai dviejų datų taisyklei aspektais, taip pat siekiant suderinamumo dėl naujo teisinio reguliavimo nuostatų, skirtų stambiems projektams, įsigaliojimo vienu metu.

2. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo Nr. I-464 29 straipsnio pakeitimo įstatymą Nr. XIII-1543, tikslintinas Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos pavadinimas.

3. Aiškinamajame rašte nurodoma, kad teikiamų projektų tikslas, be kita ko, yra pritraukti investicijas į regionus, skatinti regionų plėtrą. Pastabėtina, kad nei Investicijų įstatymo projekte, nei kituose projektuose neatsispindi šio tikslo siekis – nėra nuostatų, nurodančių, kad investicijos skatinamos ypač regionuose.

4. Teikiant projektus siūlytina atsakingai įvertinti galimą riziką dėl to, jog Seimui priėmus teikiamus įstatymų projektus investuotojai įgis lūkesčių, kurie galimai būtų paneigiami ateityje keičiant siūlomą teisinį reguliavimą, ir tai galėtų būti pagrindas investiciniams ginčams kilti, todėl siūlomos nuostatos turėtų būti itin pagrįstos ir tinkamai įvertintos.

5. Diskutuotinas aiškinamojo rašto teiginys, nurodantis, kad „jokių valstybės biudžeto netekimų dėl pelno mokesčio lengvatos pritrauktų investicijų projektų nebūtų patiriama <...>“. Pastebėtina, kad galimai tam tikri investiciniai projektai būtų įgyvendinami ir nepriėmus siūlomo reguliavimo ir tokiu atveju būtų mokamas pelno mokestis pagal galiojančias įstatymų nuostatas. Tokiu atveju, valstybės biudžetas galimai patirtų praradimus dėl nemokamo pelno mokesčio šių projektų atveju, taigi, minėtas teiginys kvestionuotinas.

6. Teikiami projektai ir aiškinamasis raštas taisytini kalbos požiūriu dėl esančių klaidų ir netikslumų (pvz. nutarimo, kuriuo numatoma pritarti parengtiems įstatymų projektams, *1 punkte tikslintinas pirmojo nurodomo įstatymo pavadinimas*, Investicijų įstatymo projekto *15⁵ straipsnio 1 dalyje ir 4 dalies pirmojoje pastraipoje išbrauktini pertekliniai žodžiai „taikomos“ ir „nuostatos“*). Be to, tikslintinos aiškinamojo rašto 3 puslapyje išdėstytų 1 ir 2 punktų nuorodos į nesamus ar kitus, nei nurodoma šių punktų tekste santykius reglamentuojančius Investicijų įstatymo projekto straipsnius ar jų dalis. Aiškinamojo 11 punkte tikslintini nurodomi praėję ir (ar) su įstatymų projektuose nurodytais įstatymo įgyvendinamųjų teisės aktų priėmimo terminais nesutampantys terminai

7. Pritartina Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2018 m. spalio 24 d. raštu Nr. 813 pateiktoms pastaboms ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos 2018 m. spalio 22 d. rašte Nr. (14-0)-D8-5045 išdėstytoms 5 ir 6 pastaboms dėl Investicijų įstatymo projekto bei pastabai dėl Teritorijų planavimo įstatymo.

Teisingumo ministras

Elvinas Jankevičius

LIETUVOS RESPUBLIKOS FINANSŲ MINISTERIJA

Ūkio ministerijai

I 2018-10-03 Nr. (23.3-71)-3-4004

DĖL INVESTICIJŲ ĮSTATYMO PAKEITIMO PROJEKTO IR SU JUO SUSIJUSIŲ ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ

100 Atkurtai
Lietuvai

Finansų ministerija, išnagrinėjusi su Jūsų pateiktu derinti Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties Nr. IX-2206 1 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos miškų įstatymo Nr. I-671 1 straipsnio pakeitimo įstatymo projektu, Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo Nr. I-1120 1, 2 straipsnių pakeitimo įstatymo projektu, Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo Nr. XII-2470 37 ir 56 straipsnių pakeitimo įstatymo projektu, Lietuvos Respublikos žemės įstatymo Nr. I-446 1 ir 23 straipsnių pakeitimo įstatymo projektu ir Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo Nr. I-495 2, 6, 8, 9, 10 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 8¹ straipsniu įstatymo projektu, informuoja, kad pastabų ir pasiūlymų neturi.

Dėl Lietuvos Respublikos investicijų įstatymo Nr. VIII-1312 1, 2, 9¹, 12, 13 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo ketvirtuoju² skirsniu įstatymo projekto (toliau – Investicijų įstatymo projektas) teikiame šias pastabas.

1. Norėtume atkreipti dėmesį, kad siūlymas papildyti galiojančio įstatymo 1 straipsnį 3 dalimi sukels teisinius neapibrėžtumus ir koliziją. Pagal 1 straipsnio 3 dalį kituose įstatymuose nedraudžiama nustatyti kitokias, nei Investicijų įstatyme nuostatas, susijusias su Stambių projektų įgyvendinimu. Tačiau, tokiu atveju *lex specialis* statusą turėtų Investicijų įstatymas, kurio 15⁴ ir 15⁵ straipsniuose gausu nuorodų į kitus įstatymus ir teisės aktus. Manytume, kad Investicijų įstatymas yra bendras nuostatas reglamentuojantis įstatymas, kuris turėtų būti taikomas, jei kiti įstatymai nenustato ko kita. Priešingu atveju, neaišku, kaip bus įgyvendinami 1 straipsnio 3 dalies teisiniai santykiai.

2. Investicijų įstatymo tekste ne kartą yra naudojamas žodžių junginys „investicijų sutartis“ (pvz. 2 str. 5 ir 11 dalis, 13 str. 1 dalies 5, 6, 7, 11 punktai, siūlomi nauji 15⁴ ir 15⁵ straipsniai). Tačiau šis įstatymas *nenustato investicijų sutarties sampratos*, jos dalyko, kas leistų investicijų sutartį identifikuoti kaip atskirą sutarčių rūšį ir aiškiai nustatyti jos panaudojimą. Pramonės parko operatoriaus sutarties turinys, valdžios ir privataus sektorių partnerystės sutarties samprata ir turinys nustatyti įstatymo 9¹ ir 15¹ straipsniuose. Tačiau investicijų sutarties apibrėžimo nėra jokiam įstatyme. Be to, Investicijų sutartis nėra laikoma vienu iš 4 straipsnyje nurodytų investavimo būdų. Manome, kad šiame įstatyme **būtina apibrėžti investicijų sutarties sampratą**. Teikiame Investicijų įstatymo aiškinamajame rašte, be kita ko, akcentuojami investicijų projektai gamybos srityje, kurioje Lietuva dar ženkliai atsilieka nuo kitų Europos valstybių. Finansų ministerijos nuomone investicijų sutartis nėra nei koncesijos, nei viešųjų pirkimų pagrindu sudaroma valdžios ir privataus subjektų partnerystės sutartis, kurios taikytinos valstybės ar savivaldybės funkcijoms priskirtų veiklų perdavimui privačiam partneriui. Investicijų sutartys turėtų būti taikomos gamybos ir paslaugų (ne viešųjų paslaugų) projektams įgyvendinti.

[Investicijų įstatymo pakeitimo ĮstPr(1).docx]

Atsižvelgus į tai siūlome nustatyti investicijų sutarties apibrėžimą ir atsisakyti 13 straipsnio 1 dalies 7 punkte nuorodų į koncesijų ir viešuosius pirkimus reglamentuojančius įstatymus.

3. Siekiant aiškesnio reglamentavimo, siūlome patikslinti Investicijų įstatymo 2 straipsnio 15 dalyje nustatytą VPSP sąvoką ir apibrėžti ją taip: „**Viešojo ir privataus sektorių partnerystė** – viešojo ir privataus sektorių subjektų įstatymuose nustatyti bendradarbiavimo būdai, kuriais perduodama valstybės arba savivaldybės funkcijoms priskirta veikla privačiam subjektui, o privatus subjektas, prisiimdamas visą ar didžiąją dalį su tokia veikla susijusios rizikos, investuoja į šią veiklą ir (arba) jai vykdyti reikalingą turtą, už tai gaudamas įstatymų nustatytą atlyginimą. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės būdus nustato šis, Lietuvos Respublikos koncesijų ir kiti įstatymai.“

4. Keičiamo įstatymo 15⁴ straipsnyje siūloma nustatyti Stambaus projekto (toliau – SP) investicijų sutarties sudarymą. Iš straipsnio dėstymo galima daryti išvada, kad investuotojas turi kreiptis su paraiška dėl SP investicijų sutarties sudarymo, o ne SP investicijų projekto įgyvendinimo, todėl neaišku, kas rengia patį SP dėl kurio įgyvendinimo Vyriausybės įgaliota institucija sudarys investicijų sutartį. Siūlome apsvarstyti galimybę 15⁴ straipsnyje nustatyti, kad investuotojas teikia paraišką ne investicijų sutarčiai sudaryti, o SP įgyvendinti, kuris turėtų atitikti 15⁴ straipsnio 3 dalyje nurodytas sąlygas.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad nėra aiškos Investicijų įstatymo projekte nustatomos Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgalios institucijos (toliau – Įgaliota institucija), kuri sudarys SP investicijų sutartį ir Koordinatoriaus atsakomybės ir funkcijos.

Investicijų įstatymo projekto 15⁴ straipsnio 2 dalyje yra nustatoma, kad Investuotojas, ketinantis sudaryti SP investicijų sutartį, pateikia paraišką dėl investicijų sutarties sudarymo (toliau – paraiška) Įgaliotai institucijai, tačiau ar tenkinamos visos investicijų sutarčiai sudaryti nustatytos sąlygos vertina koordinatorius – Ūkio ministerijos valstybės tarnautojas (15⁶ straipsnio 3 dalies 1 punktas), kurį skiria ūkio ministras SP įgyvendinimui koordinuoti (15⁶ straipsnio 2 dalis). Finansų ministerijos nuomone, įgaliota institucija atsiranda tik po to, kai yra priimtas Vyriausybės sprendimas įgalioti konkrečią instituciją sudaryti SP investicijų sutartį, t. y. kai jau yra aišku, kad SP atitinka 15⁴ straipsnio 3 dalies reikalavimus. Iš to darytina išvada, kad paraiška turėtų būti teikiama koordinatoriui, kuris vertina atitiktį reikalavimams, rengia ir derina investicijų sutartį bei organizuoja jos sudarymą; kontroliuoja kaip vykdoma investicijų sutartis; teikia siūlymus įgaliotai institucijai dėl atsakomybės investuotojui pagal investicijų sutartį taikymo ir kitais investicijų sutarties vykdymo klausimais; organizuoja įgalios institucijos išipareigojimų pagal investicijų sutartį vykdymą. Atsižvelgiant į šias nuostatas, kyla klausimų kokia yra Įgalios institucijos paskirtis ir atsakomybė, ar ji yra skiriama tik formalumui įtvirtinti – sudaryti investicijų sutartį, ar investicijų sutartyje, kaip ji apibrėžta Investicijų įstatymo projekto 2 straipsnis 23 dalyje, turėsiančios būti nustatytos įgalios institucijos teisės ir pareigos nedubliuos koordinatoriui nustatytų funkcijų.

Taip pat atsižvelgiant į šias nuostatas, kyla klausimas ar Įgaliota institucija bus viena, kuriai paraiškas teiks investuotojas, o jeigu Įgalios institucijų gali būti daugiau, bei atsižvelgus į tai, kad dokumentų vertinimas turėtų vykti kaip įmanoma greičiau, kyla klausimas ir dėl Ūkio ministerijos koordinatoriaus skyrimo momento.

5. 15⁴ straipsnio 4 dalyje dėstomas SP investicijų sutarties turinys ir 1 punkte teigiama, kad investicijų sutartyje turi būti nustatyti SP įgyvendinimo *rodikliai bei kitos sąlygos, reikalingos sutarties dalykui apibūdinti*. Manome, kad SP įgyvendinimo rodikliai tinkami projekto rezultatams, o ne sutarties dalykui apibūdinti.

Be to, 15⁴ straipsnio 4 dalyje numatyta, kad SP investicijų sutartyje, be kita ko, turi būti nustatyta stambaus projekto įgyvendinimo metu numatomos taikyti keičiamo įstatymo 15⁵ straipsnyje ir kituose teisės aktuose nustatytos specialios investavimo ir verslo sąlygos, įskaitant mokesčines lengvatas. Pažymime, kad pagal Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 4 straipsnio nuostatas, mokesčio lengvatą ar lengvatą (ir atitinkamai sąlygas dėl jų taikymo ar netaikymo) nustato tik atitinkamų mokesčių įstatymai, reglamentuojantys tų mokesčių apskaičiavimo tvarką, o laikinos mokesčių lengvatos gali būti nustatomos ir specialiuose mokesčių lengvatų įstatymuose. Įvertinus išdėstytą, ir tai, kad Investicijų įstatymas nėra specialus mokesčių

lengvatų įstatymas – nei šiame įstatyme, nei bet kokioje su investuotojais sudaromoje sutartyje, neturėtų būti numatytos mokesčių lengvatos ar jų taikymo sąlygos.

6. 15⁵ straipsnio 1 dalyje siūloma nustatyti, kad specialios investavimo ir verslo sąlygos taikomos ***tik tuo atveju, jei dėl jų taikymo yra susitarta SP investicijų sutartyje***. Tačiau šios dalies paskutiniame sakinyje nustatoma, kad specialios investavimo ir verslo sąlygos taikomos *nepriklausomai nuo SP investicijų sutarties sudarymo*. Manome, kad minėtos nuostatos yra tarpusavyje prieštaraujančios.

7. Tikslintinas 15⁵ straipsnio 2 dalies paskutinis sakiny, kuriame turėtų būti nustatyta, kad SP sąrašo sudarymo tvarką, kuri apims ir įtraukimą ir išbraukimą, nustato Vyriausybė. Tačiau šioje dalyje jau yra nustatyta, kada SP įtraukiamas (pasirašius investicijų sutartį), ir kokiais atvejais išbraukiamas iš sąrašo. Taigi, kyla pagrįstų abejonų, kas dar gali būti nustatoma tvarkoje dėl sąrašo sudarymo ir kokia šio sąrašo sudarymo pridėtinė vertė. Jeigu siekiama nustatyti, kad SP nuo investicijų sutarties sudarymo įgauna valstybei svarbaus *ekonominio* projekto statusą, tai galima nustatyti įstatyme ir be sąrašo sudarymo procedūrų.

8. 15⁵ straipsnio 3 dalyje siūloma nustatyti, kad viešojo administravimo subjektai administracines paslaugas ir administracinius sprendimus, reikalingus SP įgyvendinti, turėtų priimti ne vėliau kaip per 3 darbo dienas, nurodant atvejus, kuomet šis terminas netaikytinas. Tuo tarpu 15⁶ straipsnio 1 dalyje nustatoma, kad viešojo administravimo subjektai priimdami administracinius sprendimus ir teikdami administracines paslaugas turi vadovautis sprendimų priėmimą ir minėtų paslaugų teikimą reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatytais terminais. Manytume, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai ir jų dalyvavimas SP įgyvendinimo ir investicijų sutarčių sudarymo procese pagal 15⁴ straipsnio 1 dalį turėtų būti nustatyti Vyriausybės tvarkoje. Siūlome apsvastyti galimybę atsisakyti 15⁵ straipsnio 3 dalies, arba aiškiai nustatyti, kokios administracinės paslaugos ir administraciniai sprendimai gali būti atliekami per 3 darbo dienas, o kokie teisės aktų nustatyta tvarka, kad išvengti teisinio neapibrėžtumo.

9. 15⁵ straipsnio 7 dalyje siūloma nustatyti infrastruktūros sutarties sudarymą. Pagal minėtą dalį investuotojas turi teisę ***įsirengti*** reikalingą inžinerinę infrastruktūrą ***investicijų sutartyje su savivaldybės administracija*** (toliau – infrastruktūros sutartis) nustatytais sąlygomis. Kadangi SP investicijų sutartį galės sudaryti tik Vyriausybės įgaliota institucija (tikėtina valstybės institucija), neaišku, ar ši sutartis yra atskira ir savarankiška sutartis, ar SP investicijų sutarties dalis, kurios šalimi nebus Vyriausybės įgaliota institucija. Be to, šios dalies paskutiniame sakinyje teigiama, kad sukurta infrastruktūra *teisės aktų nustatyta tvarka* gali būti perduota savivaldybei nuosavybės teise, *jei įstatymai nenustato kitaip*. Turto įsigijimo savivaldybės nuosavybės atvejus nustato Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo (toliau – Turto valdymo įstatymas) 6 straipsnis. SP infrastruktūros atžvilgiu svarstyti 6 straipsnio 5 (pagal sandorius) ir 8 (kitais įstatymų nustatytais atvejais) punktai. Siekiant teisinio aiškumo siūlome atsisakyti žodžių junginio *teisės aktų nustatyta tvarka*.

10. Atsižvelgiant į valdžios sektoriaus fiskalinę drausmę reglamentuojančius teisės aktus ir įvertinę biudžeto finansines galimybes, siūlome 15⁵ straipsnio 8 dalyje prieš skaičių ir žodį „5 procentų“ įrašyti žodį „iki“. Taip pat siūlome nustatyti kaip apskaičiuojama SP vertė, nuo kurios turėtų būti skaičiuojami minėti procentai. Šioje dalyje taip pat siūlome išbraukti žodžius "Lietuvos Respublikos finansų ministras". Finansų ministerijos valdymo sričiai nėra priskirta funkcija dėl investicinių projektų įgyvendinimo tvarkos ir sąlygų reguliavimo.

Atsižvelgdami į tai, siūlome šią dalį išdėstyti taip:

„8. Savivaldybės skatinamos rengti, keisti ar koreguoti savivaldybės ir (ar) vietovės lygmens teritorijų planavimo dokumentus, iš anksto numatyti teritorijas ir įtvirtinti sprendinius, reikalingus stambiems projektams pritraukti ir įgyvendinti. Įsigaliojus stambaus projekto investicijų sutarčiai, kuria numatoma įgyvendinti stambų projektą iš anksto savivaldybės suplanuotoje teritorijoje, **Lietuvos Respublikos ūkio ministro nustatyta tvarka** skiriama speciali tikslinė iki 5 procentų stambaus projekto vertės, kuri apskaičiuojama **Lietuvos Respublikos ūkio ministro nustatyta tvarka**, valstybės biudžeto dotacija savivaldybės biudžetui savivaldybės viešajai infrastruktūrai plėtoti ir viešosioms paslaugoms teikti.“

11. 15⁵ straipsnio 1 dalyje nustatomas investuotojui nuosavybės teise priklausančios žemės servitutų suteikimas. Atkreiptinas dėmesys, kad servitutai gali būti nustatomi ir valstybinės žemės naudojimui. Siūlytume 15⁵ straipsnio 1 dalies 6 punkte nurodytą nuostolių, patiriamų dėl servituto, reguliavimą suderinti su Žemės įstatymo 23 straipsnyje nustatyto žemės servitutų reguliavimu.

Dėl Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo Nr. IX-675 58 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto teikiame šias pastabas.

1. Pirmiausiai, pažymėtina, kad Lietuvoje taikomi pelno mokesčio tarifai yra vieni mažiausių Europos Sąjungoje, dėl to Lietuvos pelno apmokestinimo sistema yra konkurencinga ir palanki tiesioginių užsienio investicijų pritraukimui: pagrindinis pelno mokesčio tarifas – 15 proc., mažoms įmonėms – 5 proc. Tai atspindi ir Europos Komisijos skaičiuojamame implicitiniame tarife įmonių pajamoms (apskaičiuojamas, dalinant įmonių apskaičiuoto pelno mokesčio sumą iš įmonių pajamų) – 2017 m. Lietuvoje jis buvo vienas iš mažiausių tarp 23 valstybių (2 vieta, mažesnis buvo tik Liuksemburge – 2,9 proc.), kurioms toks rodiklis buvo apskaičiuotas, ir siekė 6,4 proc.

2. Vykdamas nuoseklią mokesčių politiką, skatinančią produktyvias ir regionų plėtrą palaikančias investicijas, taip pat įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 164 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“ patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano nuostatas dėl mokesčių sistemos struktūros tobulinimo ekonomikos augimui palankia kryptimi ir mokesčių bazės optimizavimo, nuo 2018 m. įsigaliojo Pelno mokesčio įstatymo pakeitimai, kuriais buvo sudarytos dar palankesnės mokesčių sąlygos investicijų pritraukimui, ir kuriais iš esmės siekta tų pačių tikslų, kaip ir siūlomame Įstatymo projekte:

a) išplėsta pelno mokesčio lengvata į technologinį atsinaujinimą investuojančioms įmonėms, suteikiant teisę tokiomis investicijomis mažinti apmokestinamąjį pelną iki 100 proc. (vietoje iki 2018 m. galiojusių 50 proc.). Tokiu būdu suteikta galimybė visai nemokėti pelno mokesčio, jei visas pelnas investuojamas į nustatytus reikalavimus atitinkantį ilgalaikį turtą;

b) nustatyta papildoma lengvata įmonėms, vykdančioms mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (toliau – MTEP) veiklą (prie taikomo trigubo MTEP veikloje patirtų išlaidų atskaitymo ir pagreitinto MTEP veikloje naudojamo turto nusidėvėjimo) – taikomas lengvatinis 5 proc. pelno mokesčio tarifas pajamoms iš MTEP veikloje sukurto turto komercializavimo.

c) išplėsta laisvųjų ekonominių zonų įmonėms (toliau – LEZ) taikoma lengvata - atsisakyta veiklų, kurias vykdamas gali būti taikoma LEZ lengvata, sąrašo. Taip pat prailgintas laikotarpis, kuri LEZ įmonės nemoka pelno mokesčio - įmonės 10 mokesčių laikotarpių nemoka pelno mokesčio (vieta iki pakeitimų taikytų 6 metų), o kitus 6 mokesčius laikotarpius (vieta iki pakeitimų taikytų 10 metų) joms taikomas 50 proc. sumažintas pelno mokesčio tarifas;

Pažymėtina, kad net neįvertinus aukščiau nurodytų Pelno mokesčio įstatymo pakeitimų, Europos Komisijos skaičiavimais, 2017 m. efektyvusis mokesčių tarifas pelningų įmonių investicijoms Lietuvoje buvo vienas mažiausių ES ir siekė 13,6 proc. Mažesnis buvo tik Bulgarijoje – 9 proc., Vengrijoje – 11,1 proc. ir Kipre – 13 proc., Latvijoje ir Estijoje atitinkamai siekė 14,3 proc. ir 15,7 proc.

3. Kartu norėtume atkreipti dėmesį, kad, atsižvelgiant į įvairias mokslo bendruomenės atliktas studijas, taip pat verslo atstovų nuomonę, mokesčių lengvatos nėra lemiantis veiksnys pritraukiant užsienio investicijas. Kaip esminiai tiesiogines užsienio investicijas lemiantys veiksniai įvardijami tinkamai išplėtotą infrastruktūrą, tinkamos darbo jėgos pasiūla, pirkimų skaidrumas, darbo santykių liberalizavimas, darbo santykių kaštų mažinimas, viešojo sektoriaus efektyvumas, korupcijos kontrolė ir kt., todėl manome, kad pirmiausiai turėtų būti nagrinėjamos priemonės, susijusios su šiais veiksniais.

4. Kalbant apie investicijų skatinimą taikant pelno mokesčių lengvatą, dėl kurios visiškai atsisakoma Lietuvoje gauto pelno apmokestinimo (atkreiptinas dėmesys, kad pagal galiojantį reguliavimą iš esmės neapmokestinamas pelno paskirstymas, taip pat, kaip jau minėta, įmonės investicijomis į produktyvumą mažinamas uždirbto pelno apmokestinimas, tuo tarpu siūlomame reguliavime uždirbtas pelnas visai atleidžiamas nuo mokesčio tik dėl stambaus masto konkrečiose srityse ir išlieka pelno neapmokestinimas jo paskirstymo momentu), svarbu ne tik atitikti Europos

Sąjungos teisės aktus, reguliuojančius valstybės pagalbos teikimą, bet ir įvertinti Lietuvos politinius išipareigojimus tarptautiniu mastu užtikrinant sąžiningos konkurencijos mokesčių srityje principų įgyvendinimą. Siekiant užtikrinti sąžiningą konkurenciją mokesčių srityje, jau nuo 1998 m. tiek tarp ES, tiek tarp Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) valstybių narių yra prisiimti politiniai išipareigojimai netaikyti žalingų, t.y. išskirtinai užsienio kapitalo investicijoms palankių mokestinių praktikų (pavyzdžiui, stojant į ES Lietuvos LEZ taikoma lengvata buvo išplėsta pelnui, gaunamam vykdant veiklą vidaus kapitalo investicijų pagrindu), arba imtis jų atžvilgiu konkrečių valstybės interesus apsaugančių priemonių (pavyzdžiui, didžioji dalis Lietuvoje nustatytos pelno mokesčio lengvatos netaikomos mažus mokesčius ir neskaidrią apmokestinimo praktiką pasirinkusioms jurisdikcijoms – vadinamosioms „tikslinėms teritorijoms“). Dar daugiau, pastebėjus, kad ypatingai stambaus tarptautinio (multinacionalinio) verslo pasitelkiamos mokesčių planavimo schemos, kai pasinaudojant skirtingais suverenių mokesčių sistemų elementais nepagrįstai sumažinama mokėtinų mokesčių dalis (arba apskritai išvengiama jų mokėjimo), sąlygoja tai, kad skiriasi valstybės, kur vykdoma veikla, sukuriama vertė, uždirbamas pelnas, ir kur tas pelnas deklaruojamas, o dėl to nesumokama priklausanti mokesčių dalis valstybėse, kurių gėrybėmis naudojamosi, be to, įgyjami konkurenciniai pranašumai prieš sąžiningus mokesčių mokėtojus ir sukeliamas spaudimas kelti mokesčius kitose srityse, 2012 m. G20 vadovų susitikime buvo sutarta imtis priemonių tokios praktikos kaip pelno mokesčio bazės irimas ir pelno perkėlimas (angl. *base erosion and profit shifting, BEPS*) prevencijai. Šio politinio sprendimo įgyvendinimo rezultatas - 2015 m. EBPO ir G20 valstybių patvirtinti 15 kovai su BEPS skirtų veiksmų ir 2016 m. įsteigta Įtraukioji programa kovai su BEPS, kurioje dalyvaujančios (šiuo metu 121) valstybės yra išipareigojusios ne tik įgyvendinti EBPO ir G20 sutartus 4 minimalius kovos su BEPS standartus (efektyvesnės kovos su žalingų mokesčių praktikų atsisakymu, dvigubo apmokestinimo išvengimo sutarčių pasaulinio tinklo suteikiamų planavimo galimybių panaikinimo, keitimosi multinacionalinio verslo finansine informacija ir efektyvesnio tarptautinių mokestinių ginčų sprendimo srityse), bet ir dalyvauti minėtų minimalių standartų įgyvendinimo tinkamumo ir efektyvumo priežiūroje.

Lietuva nuo 2016 m. sausio 1 d. tapo asocijuota BEPS projekto nare, yra viena iš minėtų 121 Įtraukios programos kovai su BEPS valstybių, tuo išreiškusi savo ryžtą įgyvendinti minėtus 4 minimalius kovos su BEPS standartus, įskaitant BEPS projekto 5 veiksmo „Efektyvesnė kova su žalinga mokesčių praktika – atsižvelgiant į skaidrumą ir turinį“ (angl. „*Countering Harmful Tax Practices More Effectively, Taking into Account Transparency and Substance*“) ataskaitoje įtvirtintą minimalųjį standartą, nustatantį kriterijus, pagal kuriuos vertinamas valstybėse taikomų lengvatinių režimų susijusių su mobiliomis veiklomis ir su intelektine nuosavybe, įtakos tarpvalstybinei konkurencijai pobūdis. Atkreiptinas dėmesys, kad 2017 m. šiame formate jau buvo vertinama Lietuvos LEZ taikoma iš esmės į realią ne tik užsienio, bet ir vidaus kapitalo investicijų pagrindu vykdomą veiklą orientuota pelno mokesčio lengvata, kadangi šios lengvatos taikymo sąlygose numatyta galimybė iki 25 proc. visų LEZ įmonės pajamų gauti iš bet kokio pobūdžio veiklos buvo traktuojama kaip lengvatinis režimas, susijęs su intelektine nuosavybe. Dėl LEZ pobūdžio ši pelno mokesčio lengvata buvo priskirta režimams, skirtiems remti mažiau ekonomiškai išsivysčiusius regionus, Lietuvą įpareigojant kasmet teikti informaciją apie naudojimosi šia pelno mokesčio lengvata apimtį ir poveikį biudžetui (kaip rodo skirtingų valstybių lengvatinių režimų stebėsenos praktika, netikėtai išaugusi naudojimosi lengvata apimtis gali sąlygoti režimo persvarstymą ir pripažinimą žalingu, kas, savo ruožtu, lemia įpareigojimą panaikinti režimą arba jo žalingus bruožus). Be to, kaip minėta aukščiau, ES Taryboje taip pat stebimi valstybių narių politiniai išipareigojimai laikytis Verslo apmokestinimo kodekse nustatytų principų panaikinti galiojančias ir neįvesti naujų žalingų mokestinių praktikų, kurios apima ne tik lengvatinius pelno apmokestinimo režimus, susijusius su mobiliomis veiklomis ir su intelektine nuosavybe, bet, papildomai, ir lengvatinius režimus, nukreiptus į gamybą, bei, skirtingai nei EBPO koordinuojamame Įtraukios programos kovai su BEPS vertinime, ES Tarybos vertinimui įtaką daro ne tik teisinė galimybė vidaus kapitalo investicijoms naudotis minėtais lengvatiniais režimais, bet de facto investicijų analizė, kai užsienio kapitalo investicijų dominavimas naudojantis lengvatiniu režimu gali būti pripažįstamas žalingu režimo bruožu. Taigi, atsižvelgiant į išdėstytą, Įstatymo

projektu siūloma pelno mokesčio lengvata, mūsų vertinimu, gali neatitikti tiek BEPS projekto 5 veiksme nustatyto minimalaus standarto sąžiningai konkurencijai mokesčių srityje užtikrinti, tiek ES Verslo apmokestinimo kodekso principų.

Kartu būtina pažymėti, kad ES Taryba, priimdama 2016 m. liepos 12 d. Tarybos direktyvą (ES) 2016/1164, kuria nustatomos kovos su mokesčių vengimo praktika, tiesiogiai veikiančia vidaus rinkos veikimą, sutarė ES lygiu įgyvendinti BEPS projekte pasiūlytas ir dalį kitų nei minimalus standartas priemonių. Pažymėtina, kad perkėlus šios direktyvos nuostatas, nuo 2019 m. sausio 1 d. visose ES valstybėse narėse bus privalomai taikomos kovai su pelno perkėlimu į mažesnių mokesčių valstybes skirtos vadinamosios „kontroliuojamųjų užsienio įmonių“ apmokestinimo taisyklės pagal kurias kontroliuojamųjų (dukterinių) įmonių pelnas, kuris nebuvo (arba beveik nebuvo) apmokestintas valstybėje, kurioje jis buvo uždirbtas, bus apmokestintas kontroliuojančiosios (motininės) įmonės valstybėje. Todėl, atleidus Lietuvoje investuojančias tarptautinių įmonių grupių įmones nuo pelno mokesčio, mokestis nuo Lietuvoje gauto pelno vis tiek būtų sumokamas užsienio valstybėse.

Atkreiptinas dėmesys, kad BEPS projekto rekomendacijos stiprinti „kontroliuojamųjų užsienio įmonių“ apmokestinimo taisyklės taip pat buvo esminis nuo 2018 m. JAV įsigaliojusios pelno apmokestinimo reformos bruožas – pagal vadinamąsias GILTI (Global intangible low-taxed income) taisyklės JAV nustatytas papildomas mokestis tam tikrai kontroliuojamųjų užsienio įmonių uždirbamo pelno daliai, kai užsienio valstybėje tas pelnas apmokestinamas mažesniu nei 13,125 proc. tarifu. Taigi BEPS projekto rekomendacijų stiprinti pelno perkėlimo į mažų mokesčių valstybes prevenciją faktinis įgyvendinimas rodo, kad valstybės nėra linkusios atsisakyti vidaus investicijų užsienyje uždirbamo pelno, kuris toje užsienio valstybėje atleidžiamas nuo mokesčių, apmokestinimo.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, manome, kad šiuo metu investicijų skatinimas mokestinėmis priemonėmis Lietuvoje yra pakankamas, ypatingai įvertinus tai, kad Įstatymo projektu keliamų tikslų įgyvendinamas jau šiuo metu iš esmės užtikrinamas taikoma pelno mokesčio lengvata LEZ įmonėms, o Įstatymo projektu siūlomas reguliavimas kelia didelę riziką dėl jo suderinamumo su tarptautiniais apmokestinimo principais.

NACIONALINĖ ŽEMĖS TARNYBA PRIE ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJOS

Lietuvos Respublikos
ūkio ministerijai

2018-11- 12 Nr. ISD-3810 -(3.7 E.)
I 2018-10-04 Nr. 18-11491(2)

Kopija
Lietuvos Respublikos
žemės ūkio ministerijai

DĖL ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ

Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – Nacionalinė žemės tarnyba), pagal kompetenciją išnagrinėjusi Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje paskelbtus Lietuvos Respublikos investicijų įstatymo Nr. VIII-1312 1, 2, 9¹, 12, 13 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo ketvirtuoju² skirsniu įstatymo (toliau – IĮ pakeitimo projektas), Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ Nr. IX-2206 1 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos miškų įstatymo Nr. I-671 11 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo Nr. I-1120 2, 4, 6, 17, 20, 23 ir 28 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo Nr. XII-2470 56 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos žemės įstatymo Nr. I-446 1, 7, 9, 23, 45, 46, 47 ir 48 straipsnių pakeitimo įstatymo (toliau – ŽĮ pakeitimo projektas), Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo Nr. IX-675 2 ir 58 straipsnių pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo Nr. I-1495 2, 6, 8, 9, 10 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 8¹ straipsniu įstatymo projektus, teikia šias pastabas.

1. Dėl IĮ pakeitimo projekto 2 ir 3 straipsnių

Investicijų įstatymo 2 straipsnio 19 dalyje tikslinant pramonės parko sąvokos apibrėžimą ir 9¹ straipsnio 3 dalies 1 punkte tikslinant pramonės parkui, kaip teritorijai, privalomų atitikti sąlygų sąrašą, nustatoma, kad pramonės parkas yra Investicijų įstatymo nustatyta tvarka numatyta teritorija, kurios ribos turi būti nustatytos Lietuvos Respublikos Vyriausybės, t. y. atsisakoma nuorodos į Teritorijų planavimo įstatymą.

IĮ pakeitimo projekto lydimuosiuose dokumentuose nurodyta, kad siūloma atsisakyti pramonės parko steigimo eiliškumo, perteklinio reikalavimo turėti atskirus teritorijų planavimo dokumentus – siūloma suteikti galimybę pramonės parko *teritorijos ribas nustatyti* tuo pačiu Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu, kuriuo pramonės parkui suteikiamas valstybei svarbaus projekto statusas. Taip pat pažymima, kad Investicijų įstatymo 9¹ straipsnio 3 dalyje nustatytas perteklinis reikalavimas Lietuvos Respublikos Vyriausybei patvirtinti pramonės parko teritorijos ribas, o vėliau atskiru nutarimu tokios teritorijos vystymo projektui suteikti valstybei svarbaus ekonominio projekto statusą.

Pažymime, kad nustačius, jog pramonės parkas yra Investicijų įstatymo (o ne Teritorijų planavimo įstatymo) nustatyta tvarka numatyta teritorija, lieka neaišku, koku būdu (koku dokumentu) ši teritorija bus suplanuota. Teritorijų planavimo įstatymo 5 straipsnio 6 dalyje nurodyta, kad *valstybei svarbių projektų teritorijų* planavimo dokumentai, atsižvelgiant į projekto

turinį, rengiami kaip *kompleksinio teritorijų planavimo dokumentai arba kaip specialiojo teritorijų planavimo dokumentai*. Jeigu šio straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad įstatymų nustatytais atvejais gali būti rengiami ir kiti šio straipsnio 4 dalyje nenurodyti *specialiojo teritorijų planavimo dokumentai*, tai šio straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad kituose įstatymuose ar teisės aktuose nustatyti kitus *kompleksinio teritorijų planavimo dokumentus* negu nurodytieji šio straipsnio 2 dalyje *draudžiama*. Be to, Teritorijų planavimo įstatymo 10 straipsnyje nurodyta, kad *kompleksinio teritorijų planavimo dokumentai* rengiami vadovaujantis šiuo įstatymu ir jo įgyvendinamaisiais teisės aktais. Kiti teisės aktai kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų rengimo proceso reikalavimų *nenustato*. Minėto įstatymo 23 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad valstybei svarbių projektų teritorijų planavimo dokumentams *taikoma valstybės lygmens teritorijų planavimo dokumentų rengimo, derinimo, keitimo, tikrinimo, tvirtinimo, galiojimo, viešinimo ir ginčų sprendimo tvarka, išskyrus šiame straipsnyje nustatytas išimtis*.

Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, ir į tai, kad pramonės parkas yra *teritorija*, siūlome dar kartą įvertinti numatomų pakeitimų atitiktį bendrosioms teritorijų planavimo taisyklėms, numatytoms Teritorijų planavimo įstatyme, o priėmus sprendimą patvirtinti siūlomus teisinio reguliavimo pakeitimus, aiškiai nurodyti, koku būdu ir kokiais dokumentais ši teritorija turi būti *suplanuota*, kaip bus *nustatytos jos ribos*. Tai aktualu ir dėl kitame II pakeitimo projekto straipsnyje numatomos žemės servitutų nustatymo administraciniu aktu taisyklių išimties – atkreipiamė dėmesį, kad *žemės servitutas yra nustatomas pagal teritorijų planavimo dokumentą* ar žemės valdos projektą, numatantį atitinkamą servitutą. Be kita ko, Žemės servitutų nustatymo administraciniu aktu taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. spalio 14 d. nutarimu Nr. 1289 „Dėl Žemės servitutų nustatymo administraciniu aktu taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Servitutų nustatymo taisyklės), 13 punkte nurodyta, kad *teritorijų planavimo dokumentas, kuriame projektuojamas žemės servitutas*, rengiamas, derinamas, viešai svarstomas ir tvirtinamas Teritorijų planavimo įstatymo nustatyta tvarka, o žemės valdos projektas – Žemės įstatymo arba Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo nustatyta tvarka.

2. Dėl II pakeitimo projekto 6 straipsnio, kuriuo Investicijų įstatymas papildomas ketvirtuoju² skirsniu:

2.1. Dėl Investicijų įstatymo 15⁵ straipsnio 9 dalies

2.1.1. Investicijų įstatymo 15⁵ straipsnio 9 dalies pirmojoje pastraipoje nurodyta, kokios nuostatos, susijusios su žemės nuosavybės, valdymo ir naudojimo santykiais, žemės tvarkymu ir administravimu, taikomos stambiems projektams *įgyvendinti*. Investicijų įstatymo 15⁵ straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad šiame straipsnyje nustatytos stambiems projektams *įgyvendinti* taikomos specialios investavimo ir verslo sąlygos *taikomos tik tuo atveju, jei dėl jų taikymo yra susitarta stambaus projekto investicijų sutartyje*. Bet šiame straipsnyje nustatytos stambiems projektams *pritraukti* taikomos specialios investavimo ir verslo sąlygos *taikomos nepriklausomai nuo stambaus projekto investicijų sutarties sudarymo*.

Pirma, darytina išvada, kad stambiems projektams įgyvendinti specialios investavimo ir verslo sąlygos, numatytos Investicijų įstatymo 15⁵ straipsnio 9 dalyje, gali būti ir netaikomos, t. y. stambus projektas galėtų būti įgyvendintas ir įprastomis sąlygomis. Tokiu atveju kyla abejonių, kiek iš tiesų yra būtinas II pakeitimo projektu nustatomas reguliavimas (išimtys iš bendrų taisyklių). Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 1 punkte įtvirtintas tikslingumo principas nustato, kad teisės akto projektas turi būti rengiamas ir teisės aktas priimamas tik tuo atveju, kai siekiamų tikslų negalima pasiekti kitomis priemonėmis.

Antra, atsižvelgiant į tai, kad stambiems projektams pritraukti ir įgyvendinti taikomos specialios investavimo ir verslo sąlygos II pakeitimo projekte yra persipynę (pvz., Investicijų įstatymo 15⁵ straipsnio 7 dalis), ir į tai, kad stambiems projektams *pritraukti* taikomos specialios investavimo ir verslo sąlygos taikomos nepriklausomai nuo stambaus projekto investicijų sutarties sudarymo, o stambiems projektams *įgyvendinti* taikomos specialios investavimo ir verslo sąlygos taikomos tik tuo atveju, jei dėl jų taikymo yra susitarta stambaus projekto investicijų sutartyje, gali kilti situacija, kada stambiam projektui pritraukti taikytos nuostatos (pasiūlytos sąlygos) neatsidurs stambaus projekto investicijų sutartyje (pvz., dėl vienokių ar kitokių objektyvių priežasčių dėl siūlytų atitinkamų sąlygų nebus susitarta). Neaišku, kaip bus užtikrinama, kad stambaus projekto

pritraukimo etapu deklaruojamos nuostatos būtų ir šio projekto įgyvendinimo etapu, o jei įvyktų priešingai – kaip šis klausimas būtų sprendžiamas su investuotoju siekiant nepažeisti jo teisėtų lūkesčių. Mūsų nuomone, siūlomas teisinis reguliavimas neatitinka Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 6 punkte įtvirtinto aiškumo principo, nustatančio, kad teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti logiškas, nuoseklus, glaustas, suprantamas, tikslus, aiškus ir nedviprasmiškas.

2.1.2. Investicijų įstatymo 15⁵ straipsnio 9 dalies 1 punkte nustatyta išimtis dėl servituto tiesti inžinerinės infrastruktūros tinklus (požemines ir antžemines komunikacijas), keliams bei takams, jų naudojimui ir priežiūrai nustatymo administraciniu aktu.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.124 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad servitutą gali nustatyti įstatymai, sandoriai ir teismo sprendimas, o įstatymo numatytais atvejais – administracinis aktas. Lietuvos Respublikos žemės įstatymo 23 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad žemės servitutai nustatomi Civilinio kodekso nustatytais pagrindais. *Servitutų nustatymo administraciniu aktu atvejai ir tvarka nustatomi šiame straipsnyje.* Administraciniu aktu servitutas nustato Nacionalinė žemės tarnyba vadovo arba jo įgalioto teritorinio padalinio vadovo sprendimu. Šio straipsnio 2 dalies 4 punkte nurodyta, kad administraciniu aktu Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka pagal patvirtintų teritorijų planavimo dokumentų ar žemės valdos projektų sprendinius servitutai nustatomi išnuomotiems ar perduotiems neatlygintinai naudotis valstybinės žemės sklypams, taip pat savivaldybių ir privačios žemės sklypams, kai pagal teritorijų planavimo dokumentus ar žemės valdos projektus numatomas servitutas, suteikiantis teisę *tiesti centralizuotus (bendrojo naudojimo) inžinerinės infrastruktūros tinklus (požemines ir antžemines komunikacijas), kelius bei takus, jais naudotis ir juos aptarnauti.*

Pirma, Žemės įstatymas yra pagrindinis teisės aktas, reglamentuojantis žemės nuosavybės, valdymo ir naudojimo santykius bei žemės tvarkymą ir administravimą Lietuvos Respublikos teritorijoje, jos išskirtinėje ekonominėje zonoje ir kontinentiniame šelfe Baltijos jūroje. Mūsų nuomone, šiame įstatyme ir turėtų būti nustatyti *visi atvejai*, kada servitutas nustatomas administraciniu aktu (kaip tai ir numatyta Žemės įstatymo 23 straipsnio 1 dalyje). Nepakanka ŽĮ pakeitimo projektu papildyti Žemės įstatymo 1 straipsnį nuostata, kad šio įstatymo nuostatos teisiniais santykiams, susijusiems su stambaus projekto pritraukimu ir įgyvendinimu, taikomos tiek, kiek jų nereguliuoja Investicijų įstatymas. Jau minėta, kad Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 6 punkte įtvirtintas aiškumo principas reikalauja, kad teisinis reguliavimas būtų logiškas, nuoseklus, glaustas, suprantamas, tikslus, aiškus ir nedviprasmiškas.

Antra, mūsų nuomone, reguliavimas, kada valstybės institucija administraciniu aktu galėtų servitutą, suteikiantį teisę tiesti inžinerinės infrastruktūros tinklus (požemines ir antžemines komunikacijas), kelius bei takus, jais naudotis ir juos prižiūrėti, nustatyti stambaus projekto įgyvendinimui, bet ne centralizuotam (bendram) naudojimui, kaip dabar numatyta Žemės įstatymo 23 straipsnio 2 dalies 4 punkte, leistų valstybei daryti įtaką privačiai nuosavybei. Todėl kyla abejonių, ar toks sprendimas yra būtinas, objektyviai pagrįstas ir proporcingas. Pažymėtina, kad servitutas, kaip nurodyta Civilinio kodekso 4.111 straipsnio 1 dalyje, yra *teisė į svetimą nekilnojamąjį daiktą*, suteikiama naudotis tuo svetimu daiktu (tarnaujančiuoju daiktu), arba to daikto *savininko teisės naudotis daiktu apribojimas*, siekiant užtikrinti daikto, dėl kurio nustatomas servitutas (viešpataujančiojo daikto), tinkamą naudojimą. Servitutas yra žemės sklypo naudojimo apsunkinimas ir toks apsunkinimas tarnaujančiojo daikto savininkui ar naudotojui lemia atitinkamus nuostolius. Manytina, kad aptarto servituto nustatymas administraciniu aktu dėl stambaus projekto įgyvendinimo intereso, bet ne dėl visuomenės intereso, jos naudos, suteiktų valstybei platesnę teisę daryti įtaką ir riboti privačios žemės naudojimą, o tai, tikėtina, pažeistų konstitucinius proporcingumo, lygiateisiškumo ir teisinės valstybės principus. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog proporcingumo principas, kaip vienas iš konstitucinio teisinės valstybės principo elementų, reiškia, kad įstatyme numatytos priemonės turi atitikti teisėtus ir visuomenei svarbius tikslus, kad šios priemonės turi būti būtinos minėtiems tikslams pasiekti ir kad šios priemonės neturi varžyti asmens teisių ir laisvių akivaizdžiai labiau, negu reikia šiems tikslams pasiekti (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009 m. gruodžio 11 d. nutarimas). Tokia nuostata įtvirtinta ir Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 2 punkte nustatyto

proporcingumo principo sampratoje, numatančioje, kad pasirinktos teisinio reguliavimo priemonės turi sudaryti kuo mažesnę administracinę ir kitokią našą, *nevaržyti teisinių santykių subjektų daugiau, negu to reikia teisinio reguliavimo tikslams pasiekti*. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas taip pat yra nurodęs, kad, sprendžiant dėl savininko teisių suvaržymo ribų nustatymo, būtina laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos reikalavimo, garantuojančio savininko nuosavybės teisių apsaugą, atsižvelgiant į būtinumo ir proporcingumo reikalavimus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gegužės 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-2/2009).

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnyje ir Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 1 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad įstatymas saugo sąžiningos konkurencijos laisvę. Konkurencijos įstatymo 4 straipsnyje nurodyta, kad viešojo administravimo subjektai, įgyvendindami pavestus uždavinius, susijusius su ūkinės veiklos reguliavimu Lietuvos Respublikoje, privalo užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę (1 dalis) ir viešojo administravimo subjektams draudžiama priimti teisės aktus arba kitus sprendimus, kurie teikia privilegijas arba diskriminuoja atskirus ūkio subjektus ar jų grupes ir dėl kurių atsiranda ar gali atsirasti konkurencijos sąlygų skirtumų atitinkamoje rinkoje konkuruojantiems ūkio subjektams, išskyrus atvejus, kai skirtingų konkurencijos sąlygų neįmanoma išvengti vykdant įstatymų reikalavimus (2 dalis).

Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, nepritariame servituto, suteikiančio teisę tiesti inžinerinės infrastruktūros tinklus (požemines ir antžemines komunikacijas), kelius bei takus, jais naudotis ir juos prižiūrėti, reikalingo stambiam projektui įgyvendinti, nustatymui administraciniu aktu. Manytume, kad tokiu atveju dėl minėto servituto nustatymo, jei jis būtinas, būtų galima susitarti sudarant sandorį pagal Civilinio kodekso nuostatas.

2.1.3. Investicijų įstatymo 15⁵ straipsnio 9 dalies 2 punktu siūloma nustatyti, kad stambiam projektui įgyvendinti reikalingi žemės sklypo kadastro duomenys gali būti nustatomi pagal *rengiamą* teritorijų planavimo dokumentą ar žemės valdos projektą.

Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto kadastro įstatymo 8 straipsnyje reglamentuojamas nekilnojamojo daikto kadastro duomenų nustatymas. Nekilnojamojo turto kadastro įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad nekilnojamojo daikto kadastro duomenys nustatomi atliekant kadastrinius matavimus, o 2 dalyje nustatyta, kad žemės sklypų kadastriniai matavimai atliekami nustatant žemės sklypų ribų posūkio taškų ir riboženklių koordinates valstybinėje koordinacių sistemoje. Minėto straipsnio 3 dalyje nustatyta, kokie veiksmai atliekami nekilnojamojo daikto kadastro duomenų nustatymo metu – nustatomos ir riboženkliais paženklinamos (jeigu anksčiau tai nebuvo atlikta) žemės sklypo ribos arba atstatomi sunaikinti anksčiau paženklintų žemės sklypo ribų riboženkliai, kurių standartus ir ženklinimo taisykles nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija. Paženklinus žemės sklypo ribas, surašomas žemės sklypo ribų paženklino–parodymo aktas, kuris yra neatsiejama nekilnojamojo daikto kadastro duomenų bylos dalis; kadastriniais matavimais nustatomos žemės sklypo ribų posūkio taškų ir riboženklių bei statinių kontūrų koordinatės valstybinėje koordinacių sistemoje; kartografuojamos faktinės žemės naudmenos; apskaičiuojamas bendras žemės sklypo plotas bei žemės naudmenų plotai; parengiamas žemės sklypo planas; apskaičiuojama žemės sklypo vertė Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka; užpildoma žemės sklypo kadastro duomenų forma; išmatuojamos statinių ribos, nustatoma statinių pagrindinių konstrukcijų statybinė medžiaga, pastato vidaus įrangos charakteristikos ir kiti techniniai duomenys, kurių reikia nekilnojamojo daikto duomenims įrašyti į nekilnojamojo turto kadastrą; nustatomos inžinerinių statinių kontūrų ir (arba) ašių koordinatės valstybinėje koordinacių sistemoje; nustatoma statinio paskirtis, pavadinimas, adresas (gyvenamosios vietovės pavadinimas, gatvės pavadinimas ir pastato numeris), statybos pradžios ir pabaigos, rekonstravimo metai; apskaičiuojami statinių ir patalpų plotai, tūriai ir kiti parametrai, kurių reikia nekilnojamojo daikto duomenims įrašyti į kadastrą; parengiami statinių aukštų planai; apskaičiuojamos statinio vertės Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka; užpildomos statinių kadastro duomenų formos; parengiama nekilnojamojo daikto kadastro duomenų byla.

Iš pakeitimo projekto lydimajame medžiagoje nepaaiškinama, kodėl būtina žemės sklypo kadastro duomenis nustatyti pagal *rengiamą* teritorijų planavimo dokumentą ar žemės valdos projektą ir kaip tai paspartins stambaus projekto įgyvendinimą. Pažymėtina, kad Nekilnojamojo

turto kadastro įstatyme įvardyti konkretūs veiksmai, atliekami nustatant kadastro duomenis. Jeigu kadastro duomenys bus nustatyti pagal *rengiamą* teritorijų planavimo dokumentą ar žemės valdos projektą, o kadastro duomenų byla teikiama tikrinti tik *patvirtinus* teritorijų planavimo dokumentą ar žemės valdos projektą, taip nustatyti kadastro duomenys neatitiks visų keliamų reikalavimų ir nebus tikslūs jų tvirtinimo dieną. Todėl, atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, nepritariame siūlymui leisti stambiam projektui įgyvendinti reikalingus žemės sklypo kadastro duomenis nustatyti pagal *rengiamą* teritorijų planavimo dokumentą ar žemės valdos projektą.

2.1.4. Investicijų įstatymo 15⁵ straipsnio 9 dalies 3 punkte nurodyta, kad žemė visuomenės poreikiams iš privačios žemės savininkų gali būti paimama ir privačios žemės nuomos ir panaudos sutartys prieš terminą nutraukiamos arba tam tikslui valstybinės žemės nuomos ir panaudos sutartys prieš terminą nutraukiamos Nacionalinės žemės tarnybos vadovo sprendimu. Žemės įstatymo nustatyta tvarka pagal *Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotos institucijos* prašymą, kai ši žemė pagal valstybei svarbių projektų teritorijų planavimo dokumentus, specialiojo teritorijų planavimo dokumentus, detaliuosius planus arba vietovės lygmens bendruosius planus, jeigu jie neparengti, – savivaldybės lygmens bendruosius planus reikalinga stambiam projektui įgyvendinti, *kai iš šių teritorijų planavimo dokumentų galima nustatyti konkretų paimamą žemės sklypą ar jo dalį*.

Žemės įstatymo 45 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad žemė visuomenės poreikiams iš privačios žemės savininkų gali būti paimama ir privačios žemės nuomos ir panaudos sutartys prieš terminą nutraukiamos arba tam tikslui valstybinės žemės nuomos ir panaudos sutartys prieš terminą nutraukiamos Nacionalinės žemės tarnybos vadovo sprendimu pagal *valstybės institucijos ar savivaldybės tarybos* prašymą.

Pažymėtina, kad žemė visuomenės poreikiams gali būti paimama tik išimtiniais atvejais ir tik valstybės reikmėms. Todėl teisę teikti prašymus paimti žemę visuomenės poreikiams, o po to perimti valdyti nuosavybės ar nuomos teise turėtų turėti galimybę *tik valstybės institucijos ar savivaldybės taryba*. Todėl manome, kad netikslinga praplėsti institucijų, galinčių teikti prašymą paimti žemę visuomenės poreikiams. Tačiau, jeigu būtų nuspręsta, kad tikslinga įtraukti į institucijų, turinčių teisę teikti prašymą paimti žemę visuomenės poreikiams, siūlome apsvarstyti galimybę papildyti ne Investicijų įstatymą, bet Žemės įstatymo 45 straipsnio 1 dalį.

Be to, II pakeitimo projektas praplečia Žemės įstatyme nustatytų dokumentų, kuriuose gali būti suplanuotos teritorijos, reikalingos visuomenės poreikiams, sąrašą tik stambiais projektams įgyvendinti. Manome, kad teritorijų planavimo dokumentų sąrašas turėtų būti vienodas visiems žemės paėmimo visuomenės poreikiams atvejams, neišskiriant vienos rūšies objektų (stambių projektų).

Taip pat atkreipiame dėmesį, kad Investicijų įstatymo 15⁵ straipsnio 9 dalies 3 punkte ne tik įvardijami teritorijų planavimo dokumentai, kuriuose gali būti suplanuotos teritorijos, reikalingos visuomenės poreikiams, tačiau ir patikslinama, kad tokiais dokumentais remiamasi, *kai iš šių teritorijų planavimo dokumentų galima nustatyti konkretų paimamą žemės sklypą ar jo dalį*. Neaišku, kokiais *kitais dokumentais reikėtų vadovautis*, kai iš įvardytų teritorijų planavimo dokumentų *negalima nustatyti* konkretaus paimamo žemės sklypo ar jo dalies. Kaip minėta, teisėkūroje turi būti vadovaujamas Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 6 punkte įtvirtintu aiškumo principu, nustatančiu, kad teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti logiškas, nuoseklus, glaustas, suprantamas, tikslus, aiškus ir nedviprasmiškas.

Remdamiesi tuo, kas išdėstyta, siūlome apsvarstyti galimybę tikslinti Žemės įstatymo nuostatas, susijusias su žemės paėmimu visuomenės poreikiams, neapsunkinant žemės paėmimo visuomenės poreikiams proceso išimtimis ir nuostatomis kitame įstatyme, kurio paskirtis nustatyti investavimo Lietuvos Respublikoje sąlygas, investuotojų teises ir investicijų apsaugos priemones visų rūšių investicijoms.

2.1.5. Investicijų įstatymo 15⁵ straipsnio 9 dalies 4 punkte numatyta, kad stambiam projektui įgyvendinti reikalingi valstybinės žemės sklypai *išnuojami ar parduodami* investuotojui *be aukciono* stambaus projekto investicijų sutartyje numatytomis sąlygomis Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka.

Nepritariame valstybinės žemės sklypų *pardavimui be aukciono* investuotojui dėl toliau nurodytų priežasčių.

Pažymėtina, kad, valstybinės žemės sklypą be aukciono *pardavus* investuotojui, toks žemės sklypas pateks privataus ūkio subjekto nuosavybėn lengvatinė tvarka, t. y. su atitinkamomis valstybės nuolaidomis, nustatytomis tenkinant kitą valstybės interesą – gerinant investavimo sąlygas. Nėra garantuojama, kad stambaus projekto investicijų sutartis bus sėkmingai įgyvendinta, be to, ji gali būti ir nutraukta (kaip tai pažymėta Investicijų įstatymo 15⁵ straipsnio 2 dalyje). Tokiu atveju iš valstybės *lengvatinė tvarka* įsigytas žemės sklypas *likty investuotojo nuosavybe* ir nebūtinai būtų naudojamas tam tikslui, kuriam jis parduotas be aukciono.

Mūsų nuomone, lengvatinė tvarka (be aukciono) pardavus valstybinės žemės sklypus investuotojui (privačiam ūkio subjektui), valstybė ne tik nukentės negaudama papildomų lėšų, kuriomis galėtų papildyti savo biudžetą pardavusi tokį žemės sklypą aukciono būdu (subjektui, pasiūliusiam didžiausią kainą), negalės užtikrinti racionalaus valstybinės žemės naudojimo, bet, tikėtina, ir pažeis jau minėtas Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir Konkurencijos įstatymo nuostatas, saugančias sąžiningos konkurencijos sąlygas, bei viešojo administravimo subjektų pareigą užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę.

Iš pakeitimo projekto 2 straipsniu numatoma papildyti Investicijų įstatymo 2 straipsnį 24 dalimi, nustatančia, kad stambus projektas yra investicijų projektas, dėl kurio įgyvendinimo yra sudaryta ir galioja stambaus projekto investicijų sutartis, pagal kurią *per penkerius metus* nuo jos įsigaliojimo dienos investuotojas įsipareigoja įsteigti ne mažiau kaip 200 naujų darbo vietų ir investuotojo privačios kapitalo investicijos į investicijų projektą sudarys ne mažiau kaip 30 milijonų eurų. Iš pakeitimo projekto lydimuosiuose dokumentuose pažymėta, kad stambaus projekto įgyvendinimo terminas negalėtų būti ilgesnis nei 10 metų nuo stambaus projekto investicijų sutarties įsigaliojimo (pirmieji 5 metai – investicijos ir darbo vietų sukūrimas, kiti 5 metai – sukurtų darbo vietų išlaikymas), vadinasi, toks projektas yra terminuotas.

Žemės įstatymo 9 straipsnio 6 dalies 3 punkte nurodyta, kad valstybinė žemė *išnuomojama be aukciono*, jeigu jos reikia įgyvendinti valstybei svarbiems ekonominiams ar kultūriniais projektams, kurių valstybinę svarbą savo sprendimu pripažįsta Lietuvos Respublikos Seimas arba Lietuvos Respublikos Vyriausybė, taip pat regiono socialinės, ekonominės plėtros ir (arba) infrastruktūros projektams, kuriuos regiono plėtros taryba Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka pripažįsta regioninės svarbos projektais.

Dar kartą atkreipiame dėmesį, kad Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 1 punkte įtvirtintas tikslingumo principas reikalauja, kad teisės akto projektas būtų rengiamas ir teisės aktas priimamas tik tuo atveju, kai siekiamų tikslų negalima pasiekti kitomis priemonėmis, 5 punkte įtvirtintas efektyvumo principas numato, kad rengiant teisės akto projektą turi būti įvertinamos visos galimos teisinio reguliavimo alternatyvos ir pasirenkama geriausia iš jų, teisės akte turi būti įtvirtinamos veiksmingiausiai ir ekonomiškiausiai teisinio reguliavimo tikslą leisiančios pasiekti priemonės.

Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, manome, kad stambiam projektui įgyvendinti visiškai pakanka dabartinio teisinio reglamentavimo suteikiamų galimybių – Žemės įstatymo 9 straipsnio 6 dalies 3 punkte numatytos galimybės išnuomoti valstybinės žemės sklypą be aukciono, juolab kad stambaus projekto įgyvendinimas yra apibrėžtas maksimaliu 10 metų laikotarpiu. Mūsų nuomone, toks reglamentavimas visiškai atitiktų ir tinkamai suderintų abiejų šalių (valstybės ir investuotojo) interesus, taip pat atitiktų ir Investicijų įstatymo 10 straipsnio 3 dalį, numatančią, kad investuotojai gali *išsinuomoti valstybei nuosavybės teise priklausančius žemės sklypus* Civilinio kodekso nustatyta tvarka. Atkreipiame dėmesį, kad valstybinės žemės sklypas, pasibaigus stambaus projekto įgyvendinimui (žemės sklype pastačius statinius) ir investuotojui pageidaujant, galėtų būti parduodamas vadovaujantis Žemės įstatymo 10 straipsnio 5 dalies 1 punktu, numatančiu, kad valstybinės žemės sklypai parduodami be aukciono, jeigu jie užstatyti fiziniams ir juridiniams asmenims nuosavybės teise priklausančiais statiniais ar įrenginiais, išskyrus žemės sklypus, kuriuose yra pastatyti laikini statiniai, nutiesti tik inžineriniai tinklai ar (ir) pastatyti tik neturintys aiškios funkcinės priklausomybės ar apibrėžto naudojimo arba ūkinės veiklos pobūdžio statiniai, kurie tarnauja pagrindiniam statiniui ar įrenginiui arba jo priklausiniui. Valstybinės žemės sklypai parduodami tokio dydžio, kuris būtinas statiniams ar įrenginiams eksploatuoti pagal Nekilnojamojo turto kadastrę įrašytą jų tiesioginę paskirtį.

2.1.6. Investicijų įstatymo 15⁵ straipsnio 9 dalies 6 punkte numatoma, kad žemės savininko ar valstybinės žemės patikėtinio nuostoliai, patiriami dėl Nekilnojamojo turto registre įregistruoto servituto, atlyginami Žemės įstatyme nustatyta tvarka.

Civilinio kodekso 4.129 straipsnyje nustatyta, kad dėl servituto nustatymo atsiradę nuostoliai atlyginami įstatymų nustatyta tvarka. Įstatymais, sutartimis, teismo sprendimu ar administraciniu aktu gali būti nustatyta viešpataujančiojo daikto savininko prievolė mokėti vienkartinę ar periodinę kompensaciją tarnaujančiojo daikto savininkui. Žemės įstatymo 23 straipsnio 8 dalyje nurodyta, kad *kai servitutas nustatomas administraciniu aktu*, tarnaujančiojo daikto savininkui ar valstybinės žemės patikėtinui atlyginama sunaikintų sodinių, pasėlių, iškirsto miško rinkos vertė bei nuostoliai, atsiradę dėl galimybės naudoti žemės sklypą ar jo dalį pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį, naudojimo būdą praradimo. Vienkartinės ar periodinės kompensacijos, mokamos už naudojimąsi administraciniu aktu nustatytu servitutu, tarnaujančiojo daikto savininkui ar valstybinės žemės patikėtinui dydis apskaičiuojamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka, jeigu įstatymai nenustato kitaip.

Kasacinio teismo praktikoje pažymima, kad Vienkartinės ar periodinės kompensacijos, mokamos už naudojimąsi administraciniu aktu nustatytu žemės servitutu, tarnaujančiojo daikto savininkui ar valstybinės žemės patikėtinui apskaičiavimo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gruodžio 2 d. nutarimu Nr. 1541 „Dėl Vienkartinės ar periodinės kompensacijos, mokamos už naudojimąsi administraciniu aktu nustatytu žemės servitutu, tarnaujančiojo daikto savininkui ar valstybinės žemės patikėtinui apskaičiavimo metodikos patvirtinimo“ (toliau – Metodika), reglamentuoja *tiesioginių, tiek ir netiesioginių nuostolių*, susijusių su *administraciniu aktu* nustatytu žemės servitutu, patiriamų tarnaujančiojo daikto savininko ar valstybinės žemės patikėtinio, atlyginimą ir apskaičiavimo tvarką; Žemės įstatymo 23 straipsnio 8 dalies nuostatose ir Metodikoje nurodytas *baigtinis objektų, už kuriuos atlyginami nuostoliai, sąrašas* (baigtinis kompensuojamųjų nuostolių sąrašas) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. liepos 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-367/2012 (S)).

Kasacinio teismo praktikoje taip pat akcentuojama įstatyme įtvirtinta galimybė tarnaujančiojo daikto savininkui atlyginti jo patirtus nepatogumus, susijusius su servituto nustatymu. Tarnaujančiojo daikto savininkas turi teisę reikalauti *kompensacijos, kaip atlyginimo už jo teisių suvaržymą*, taip pat atlyginti *dėl servituto nustatymo patirtus nuostolius* (Civilinio kodekso 4.129 straipsnis); šios dvi teisės yra savarankiškos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-468/2008; 2009 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-69/2009).

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad valstybinės žemės patikėtinio atžvilgiu Žemės įstatyme ir Metodikoje apibrėžti nuostoliai yra būtinieji atlyginti nuostoliai ir, mūsų nuomone, jų atlyginimo klausimas negalėtų būti paneigtas ar nustatytas kitaip šalių susitarimu ir tuo atveju, kai žemės servitutas nustatomas ne administraciniu aktu, o sandoriu. Žemės įstatymo 23 straipsnio 10 dalyje nustatyta, kad valstybinės žemės patikėtiniai turi teisę sudaryti sandorius dėl valstybinės žemės servitutų tais atvejais, kai servitutai negali būti nustatyti administraciniu aktu, tačiau atkreipiamė dėmesį, kad teisės aktai nenustato būtinų atlyginti nuostolių ar jų apskaičiavimo tvarkos, kai žemės servitutas valstybinės žemės patikėtinio valdomam žemės sklypui nustatomas sandoriu – tokiu atveju vadovaujasi bendromis Civilinio kodekso 4.129 straipsnio nuostatomis. Siekiant aiškaus teisinio reguliavimo, apibrėžtų veikimo ribų, kartu ir siekiant išvengti tikėtinų skirtingų susitarimų sąlygų taikymo, manytume, kad ir sandoriu nustatomam žemės servitutui (valstybinės žemės sklype) turėtų būti taikomos tos pačios nuostatos dėl nuostolių nustatymo ir apskaičiavimo tvarkos, kokios jos numatytos Žemės įstatymo 23 straipsnio 8 dalyje ir Metodikoje, o toks pasiūlymas atitiktų Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo 9 straipsnį, numatantį, kad valstybės ir savivaldybių turtas turi būti valdomas, naudojamas ir juo disponuojama vadovaujantis, be kita ko, racionalumo principu, reiškiančiu, kad valstybės ir savivaldybių turtas turi būti tausojamas, nešvaistomas, racionaliai valdomas ir naudojamas. Taip pat manome, kad minėtos nuostatos turėtų būti numatytos ne Investicijų įstatyme, bet Žemės įstatymo 23 straipsnyje, reglamentuojančiame žemės servitutus, kadangi tai būtų bendrosios nuostatos žemės servitutų nuostolių atlyginimo atžvilgiu.

3. Apibendrinami tai, kas išdėstyta, ir vadovaudamiesi Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 6 punkte įtvirtintu aiškumo principu, siūlome II pakeitimo projektu numatomas stambiems projektams įgyvendinti taikyti nuostatas, susijusias su žemės nuosavybės, valdymo ir naudojimo santykiais, žemės tvarkymu ir žemės administravimu, nustatyti Žemės įstatyme, reglamentuojančiame visas pagrindines bendrąsias elgesio taisykles, susijusias su žemės valdymo, naudojimo ir disponavimo klausimais, žemės tvarkymu ir administravimu.

4. Dėl ŽĮ pakeitimo projekto 1 straipsnio, kuriuo papildomas Žemės įstatymo 1 straipsnis

Atkreipiame dėmesį, jog nepaisant to, kad Žemės įstatymo 1 straipsnis ir papildomas nuostata, kad šio įstatymo nuostatos teisiniams santykiams, susijusiems su stambaus projekto pritraukimu ir įgyvendinimu, taikomos tiek, kiek jų nereguliuoja Investicijų įstatymas, tačiau ŽĮ pakeitimo projekto 5–8 straipsniais Žemės įstatymo 45–48 straipsniai vis tiek papildomi nuostatomis dėl kitų teritorijų planavimo dokumentų taikymo išimties žemės paėmimo visuomenės poreikiams, kurios bus nustatytos Investicijų įstatyme (numatomas Investicijų įstatymo 15⁵ straipsnio 9 dalies 3 punktas), tačiau, pvz., dėl kadastro duomenų nustatymo Žemės įstatyme analogiškos nuostatos nėra dėstomos. Pažymėtina, kad teisėkūros procese būtina vadovautis jau minėtu Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 6 punkte įtvirtintu aiškumo principu.

Direktorius

Laimonas Čiakas